

Vibetørke. Vibeforår i landbrugslandet, opdatering 2017

Af Niels Andersen, Svendborg

Sammenfatning

I min årlige afsøgning af årsager til Vibens nødlidende situation ude i landbrugslandet, lægger jeg med denne 7. afrapportering endnu et par brikker til puslespillet. Vibetørke blev titlen, for i modsætning til sidste års våde forhold (Jo vådere, jo Vibere...) op til ynglesæsonen, så var dette års optakt tør. Og det kunne ses både på Vibernes antal (9 par overfor 18) og på deres ynglesucces (0,22 unge pr par overfor 1,17). Kort sagt, så var der Vibetørke. Regnen kom for sent, først hen i juni, hvor Vibekyllingerne normalt nærmer sig flyvefærdighed.

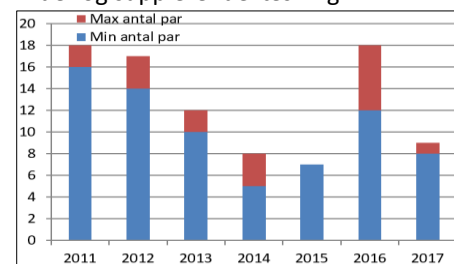
Mit Vibeprojekt dækker perioden fra 1. marts til og med 30. juni, og i de 4 måneder blev det ligesom sidste år til 114 observationsdage i de samme 9 markblokke. Årets rapport indeholder resultaterne fra 12.828 observationer af 42.569 fugle, i alt 108 arter.

Jeg beskriver det gode og det dårlige eksempel fra marken. Jeg ser på den tilbagegang de 22 arter af danske landbrugsfugle samlet set har oplevet **over de sidste 40 år** og når frem til, at vi i dette tidsrum **har mistet næsten 3 mio. fugle i landbrugslandet!** Jeg advokerer for, at Viben med dens store tilbagegang for længst er kandidat til en placering på den danske rødliste, det er sket globalt og i Europa.

Jeg påviser også en øget interesse på Vibevarnsfronten for at hjælpe Viben. Endnu kun med spredte initiativer, men fremtiden kunne med den kommende *Handbook of Lapwing Protection* tegne sig lysere end længe. Det er vigtigt at få hjælpen og ansvaret for den karismatiske og folkekære Vibe flyttet over til landbrugets tankegods.

Indhold

Det tørre Vibeforår 2017	2
Afgrødehøjde og Vibeforår	6
Vibens foretrukne afgrøder	6
Landbrugets foretrukne afgrøder	7
Vibeforåret i markblokkene	9
Det gode eksempel	12
Det dårlige eksempel	12
Mark- og Engviber, 2+2 eksempler	13
Årets sammenligning 2017	15
Vi har mistet 3 mio. fugle i landbrugslandet!	16
Nyt fra Vibevarnsfronten	18
Opfordring til Danmarks Rødliste	20
Oprør fra marken	21
De andre fugles hyppighed og udbredelse	22
Post scriptum	25
Kilder og supplerende læsning	26

Det tørre Vibeforår 2017

Det er naturligt, at sammenligne 2017 med 2016. De to års Vibeforår faldt meget forskelligt ud, hvad der i høj grad skyldes nedbørens fordeling. Så når jeg i år har benævnt min afrapportering Vibetørke, skyldes det ordets dobbeltbundethed, dels at der var tørkelignende tilstande under Vibernes yngleforløb, dels den lidt overførte betydning, der ligger i de manglende Viber derude i felten og som gjorde sæsonen mere oplevelsesfattig, når det nu engang er Viberne, der er motivationen til mit selvbestaltede amatørprojekt: "Vibeforår i landbrugslandet". For sådan har jeg jo benævnt de undersøgelser, jeg nu på 7. sæson foretager **på et ca. 1250 stort landbrugsområde vest for Svendborg**, undersøgelser, der består i daglige besøg og observationer af Viber og alle de andre landbrugsfugle i 9 markblokke i månederne marts, april, maj og juni, kort sagt yngleperioden. Foruden fuglene noteres alle forhold i forbindelse med den landbrugsmæssige drift i området, det være sig jordbehandling, afgrødeforhold, dyrehold og frem for alt fugtighedsforhold og vejr. Herunder den ugentlige opmåling af de forskellige afgrøders højde, da dennes højde og tæthed er af største betydning for etableringen af en bestand af de vilde fugle, der hører til i kategorien landbrugsfugle (dem vi har 22 af i Danmark). Landbrugsfuglene er i disse år under pres på grund af landbrugsdriftens strukturelle ændringer, produktionsoptimering og landbrugspakkens negative virkning på naturen.

Vibens (og de øvrige landbrugsfugles) nødlidende situation og navigering i et landskab, hvor kampen for fodfæste til stadighed forringes, det handler dette års opdatering af "Vibeforår i landbrugslandet" om.

Når jeg giver rapporten overskriften Vibetørke, er det ikke grebet ud af den blå luft. Se blot på nedenstående tal og illustrationer, der har kilde og udspring i DMI, Miljø- og Fødevareministeriet samt Landbrugs- og Fiskeristyrelsen. Nedbøren for vinter og vår både for Danmark i almindelighed og Fyn i særdeleshed i underskud og det får som følge deraf også betydning for kvælstofprognosen.

Nedbøren i udvalgte måneder for 2016 og 2017, kilde DMI.

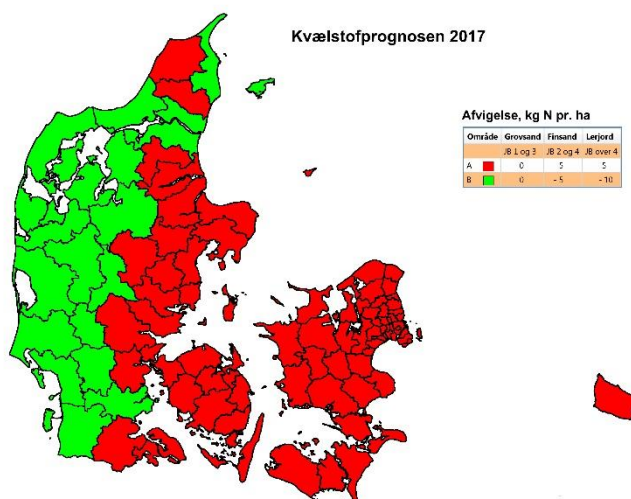
Nedbør 2016	Fyn	Danmark	Nedbør 2017	Fyn	Danmark
Vinter 2015/16	221 mm	224 mm	Vinter 2016/17	109 mm	129 mm
Marts 2016	60 mm	55 mm	Marts 2017	50 mm	56 mm
April 2016	55 mm	74 mm	April 2017	37 mm	48 mm
Maj 2016	39 mm	31 mm	Maj 2017	32 mm	31 mm
Juni 2016	70 mm	79 mm	Juni 2017	70 mm	94 mm
I alt	445 mm	463 mm	I alt	298 mm	358 mm

Det ses, at der i år er næsten 150 mm mindre nedbør end sidste år for Fyn, som synes at vise forskellene mest markant. Sidste års rapport havde jeg netop også kaldt "Jo vådere, jo Vibere" ud fra det forhold, at en ynglesæson efter et vinteroverskud af nedbør (sidste år dobbelt op) gavner Viben, da der stod mange våde lavninger med gode fødesøgningsforhold klar til både voksne og unger gennem hele det krævende yngleforløb med hunnens ægproduktion, rugning og ungeopfostring. I år kom regnen for sent for Viberne. Nyhedsbrevet fra Miljø- og Fødevarestyrelsen den 14. marts indeholdt kvælstofprognosen for 2017, som netop var justeret på baggrund af det tørre efterårs- og vintervejr:

Tørt efterårs- og vintervejr medfører mindre behov for tildeling af kvælstof til afgrøder på finsand, blandet sand- og lerjord og lerjord. Det fastslår kvælstofprognosen for 2017.

Kvælstofprognosen viser, at der i år i hele landet er et mindre behov for tilførsel af kvælstof, end kvælstofnormerne foreskriver, da der er mere kvælstof tilgængeligt i jorden end normalt.

Det større indhold af kvælstof i jorden hænger sammen med, at nedbøren i hele landet i efterårs- og vintermånederne har været ca. 132 mm lavere end gennemsnittet de foregående 10 år. Den lavere nedbørsmængde har varieret mellem landsdelene, hvorfor kvælstofprognosen for 2017 regionaliseres i to

områder: A og B. I område A (rødt på illustrationen) har nedbøren ligget 92 mm under gennemsnittet for de sidste 10 år. I område B (grønt) ligger nedbøren 179 mm under gennemsnittet.

Modsætningen fandtes i sidste års nedbørsoverskud. Den afledte forøgede drænsaktivitet i form af pletdræning og spuling af allerede eksisterende drænsledninger, forstærkede selvfølgelig 2017-tilstandene som særligt tørre henover foråret. Da nedbøren endelig indfandt sig i juni måneds sidste tredjedel, var yngleføllobet for Viberne allerede et næsten overstået kapitel. Mine Vibetal for 2017 viser de sørgelige kendsgerninger med al mulig tydelighed. Her ses det, at der

Kvælstofprognosen for 2017 afspejler de tørre forhold.

gennem hele dette års ynglesæson sås langt færre Viber i de fleste af de 9 undersøgte markblokke, 2016 atter er markeret med lilla farve.

Tabellen viser Vibens antal i de enkelte markblokke (M1-M9) henover sæsonen opdelt i halve månedsintervaller.

Vibe	1.-15. marts	16.-31. marts	1.-15. april	16.-30. april	1.-15. maj	16.-31. maj	1.-15. juni	16.-30. juni	Antal i alt
M 1 2016		5	1	1	3	1	11		22
M 1 2017	3	17	10	13			2		45
M 2 2016	13	28	29	11	5	17	12	17	132
M 2 2017	2	5							7
M 3 2016	149	191	100	52	110	111	125	106	944
M 3 2017	11	3	12	14	61	59	53	32	245
M 4 2016				2	2	6			10
M 4 2017	3	1					1		5
M 5 2016		8	5	15	2	1			31
M 5 2017								3	3
M 6 2016	2	8	6	13	22	3		1	55
M 6 2017			8	37	70	72	78	10	275
M 7 2016	205	116	168	112	31		2		634
M 7 2017	30	96	44	5					175
M 8 2016									0
M 8 2017		9	7	39	44	14	2		115
M 9 2016	9	22	3						34
M 9 2017									0
I alt 2016	378	378	312	206	175	139	150	124	1862
I alt 2017	49	134	81	108	175	145	136	45	870

Tallene kan umiddelbart sammenlignes, idet de begge år stammer fra 114 observationsdage ud af de 122, der er mulighed for at gennemføre fra 1. marts til og med 30. juni. Udover forsiden, vil jeg gerne med fotos

vise forskellen fra sidste år, sådan som de tog sig ud i felten, nedenfor vises 2 fugtige (vandfyldte) lavninger sidste år og i år.

Eksempel fra Markblok 1, begge fotos fra den 8. juni. Sidste år blev et kuld unger opfostret her.

Eksempel fra Markblok 3, begge fotos fra omkring 20. maj. Sidste år var der 6-7 rugende fugle i marken til højre (vårbyg) og op til 14 unger sås indtil den 26. juli. I 2017 har der blot været et par i marken til højre (vårhavre), men ingen unger er set.

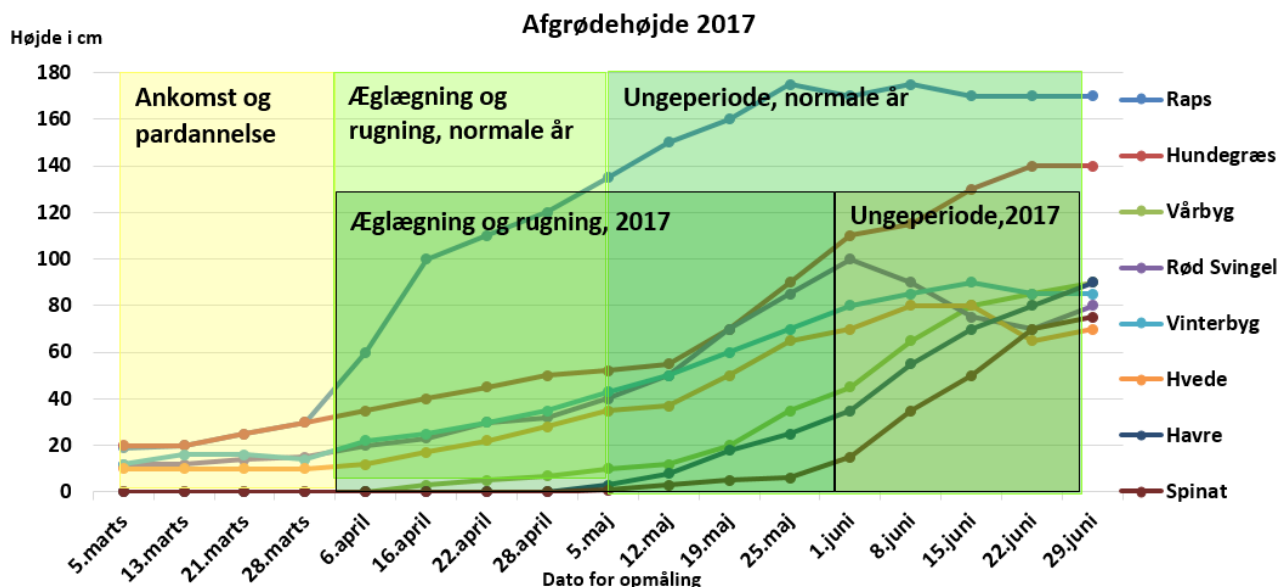
Samlet set betegner jeg altså Vibeforåret i landbrugslandet 2017 som dårligt. Med til billedet i mit undersøgte område hører også, at de få Viber, der var, samtidig slog sig ned på marker, der gjorde observationerne vanskelige, det være sig både på grund af de topografiske forhold og den lange afstand fra observationsmulighederne udenfor marken. Hermed blev de daglige iagttagelser med bestemmelser af antal og køn, territoriestørrelse, rugende fugle og ungekuld besværliggjort. Også det forhold, at alle kuld i år måtte omlægges på grund af markarbejde, gjorde at det økologiske vindue blev forskudt tidsmæssigt set, og afgrødernes fremskredne højde ofte umuliggjorde den daglige kontakt til rugende fugle og især unger. Det er de forhold, man i landbrugslandet arbejder under, men det påvirker naturligvis motivationen, at der skal bruges længere tid med at finde fugle frem, at de er længere væk og at der også således er længere imellem fuglene og oplevelserne med dem. I år kom nedbøren først hen i juni, på det tidspunkt, skulle ungerne gerne være godt i vej.

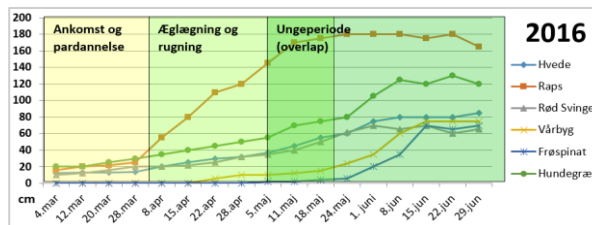
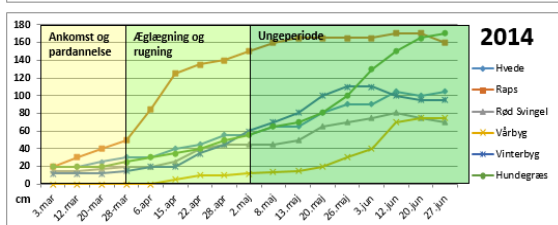
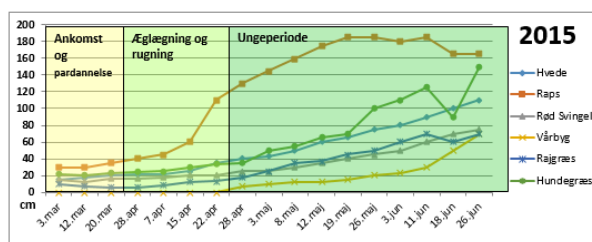
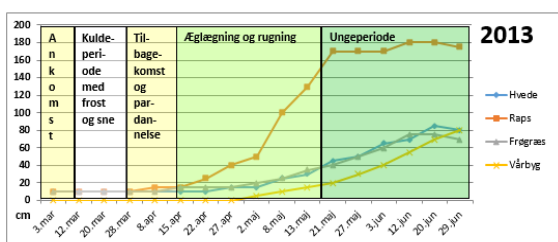
I foråret 2017 var der langt mellem Viberne i det landbrugsområde vest for Svendborg, hvor jeg laver mine studier. Viberne slog sig ned langt væk fra alfarvej, så det tog lang tid at finde dem frem og få et sikkert overblik over deres antal og især ynglesucces, og alle omlagte kuld måtte gennemføres i et mere tilgroet landskab. Foto: Erik Thomsen.

Afgrødehøjde og Vibeforår

Afgrødernes højde for årets Vibeforår er opgjort gennem ugentlige målinger i de sammenlagt 8 forskellige afgrøder, der i 2017 blev dyrket i de 9 markblokke og som derfor er af relevans. Udover disse, er der i markblok 1 og 3 indhegnede græsmarker, der afgræsses af heste, får og kreaturer og hvor græshøjden holdes (nogenlunde) nede.

Afgrødehøjden måles ca. engang om ugen i månederne marts, april, maj og juni, altså under Vibernes yngleforsøg, dette er indtegnet på figuren både for normale forår og for 2017 specifikt. Det ses, at ynglesæsonen blev udstrakt udover det sædvanlige, idet alle de første kuld gik tabt, og at Viberne derfor måtte lægge erstatningskuld med den forsinkelse, det giver. Der går mindst 14 dage fra et ægkuld går tabt, til et nyt er fuldlagt. Udover et første forsøg i en vinterhvedemark, har årets 8-9 kuld været placeret i vårbyg (4-5), havre (1) og frøspinat (3), alle sået i april.

De tilsvarende forhold for de 4 foregående år er her vist for sammenligningens skyld.

Vibens foretrukne afgrøder

I ynglesæsonen 2017 levede Viberne op til de angivelser, der er i den danske litteratur med hensyn til habitatvalg. Grell skriver i Fuglenes Danmark (1998), at "Viben i agerlandet kan yngle i vårbyg" og senere (2007) skriver han i "Det åbne land", at Viben i agerlandet "næsten udelukkende yngler i majs- og roemarker samt i visse andre vårafgrøder". Ifølge EUROPEAN UNION MANAGEMENT PLAN FOR LAPWING

Vanellus vanellus 2009 -2011 foretrækkes en vegetationshøjde under 15 cm. Afgrødehøjden skal være under 8 cm i tæt og 15 cm i mere åbne afgrøder. Der tolereres op til 30 cm, hvor planteafstanden er stor.

På mit oversigtsskema nedenfor ses det for 2017, at alle reder fandtes blandt vårafgrøderne. Det ses dog også, at det i andre år langt fra har været tilfældet. Angivelsen vårbyg + dækker over det forhold, at der også er sået græsudlæg, som altså efter høst afløser kornet som frøafgrøde de(t) følgende år.

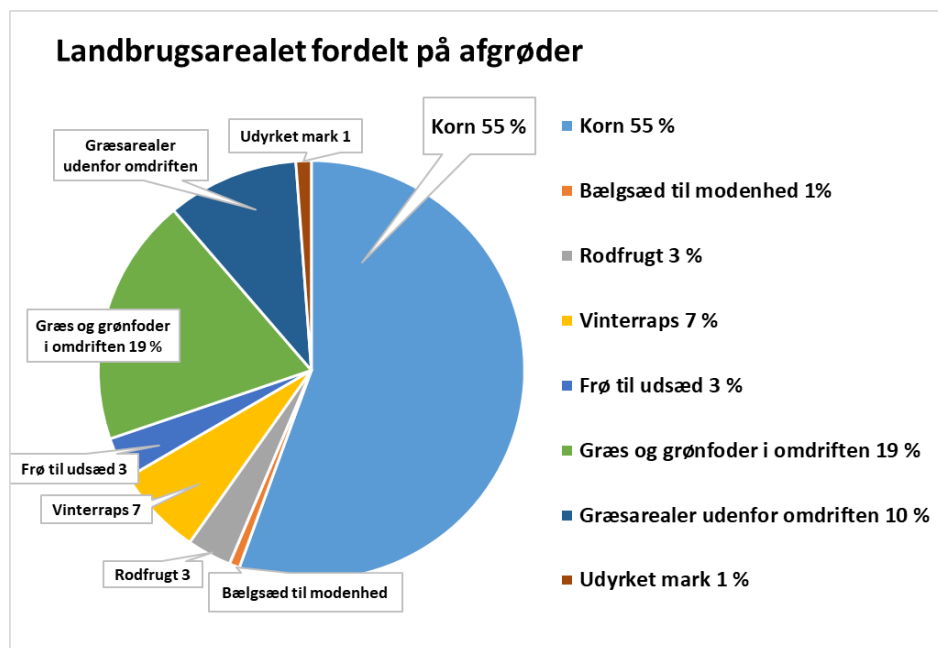
Tabeloversigt over ynglehabitaten i landbrugslandet i de 7 ynglesæsoner, jeg har fulgt dem. Tal er angivet i par.

	Vårafgrøder				Vinterafgrøder			Flerårige afgrøder		I alt
	Vårbyg	Vårbyg +	Havre	Spinat	Vinterhvede	Vinterbyg	Raps	Frøgræs	Afgræsset	
2011	3+1				3+3+3	3		0-2		16-18
2012		2-3+2-3+2			4	3		0-1+1		14-17
2013					6-7+ 1-2		2	1		10-12
2014	1	(3)				4				5-8
2015	2				2			3		7
2016	6-9	(2)			5			(1-2)	1	12-18
2017	4-5		1	3						8-9
Sum	17-21	11-13	1	3	27-29	10	2	6-10	1	72-90

Der har de seneste to år været en større andel af vårafgrøder, hvor specielt vårbyg har optaget større arealer. Det skyldes nok især politiske krav og det landbrugstekniske forhold, at forårssåede afgrøder kan være en fordel i bekæmpelsen af uønskede og besværlige græsser som gold hejre, væselhale og vindaks. For Vibem kan det være en gunstig omlægning, da vårafgrøder som nævnt udgør kernehabitaten i det landbrugsland, som med de mange vintergrønne marker har et vækstforspring til ugunst for de åbne forhold, der ellers er en betingelse for artens trivsel.

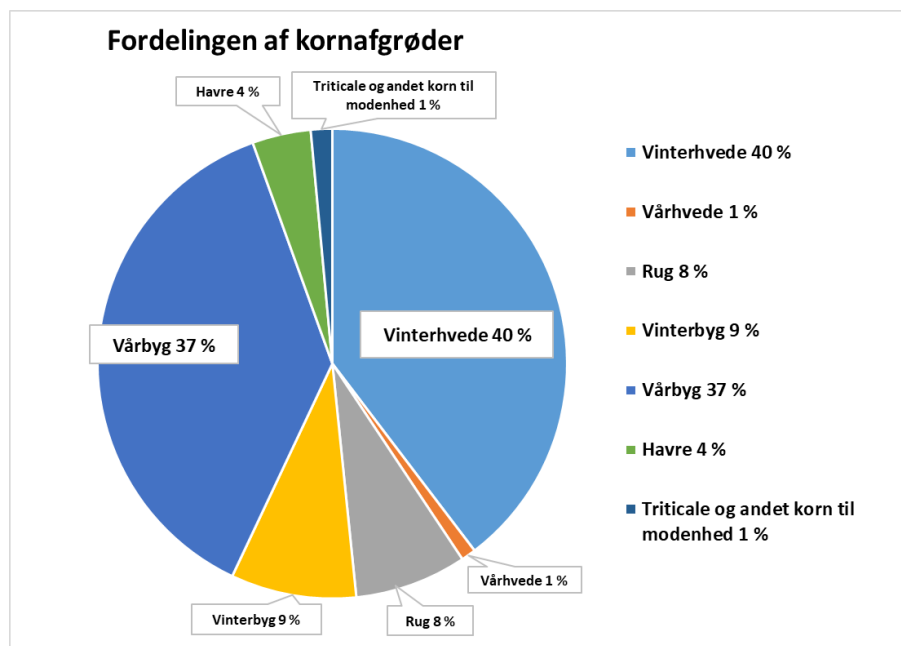
Landbrugets foretrukne afgrøder

Når Vibens forhold i landbrugslandet skal analyseres, er det relevant at se nærmere på landbrugserhvervets udnyttelse af jorden. Her må Danmarks Statistik udlægge teksten. Nyhedsbrev 302 fra 19. juli 2017 er den nyeste opdatering på afgrøderne i dansk landbrug. Her vises de vigtigste afgrøders procentvise fordeling:

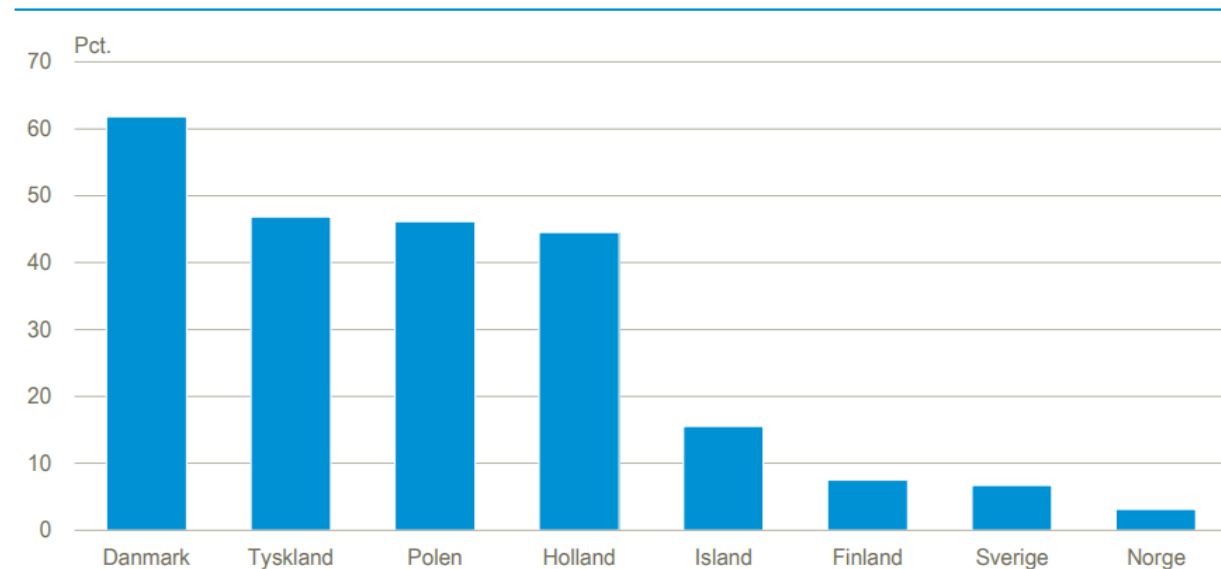
Korn er vigtigste afgrøde og udgør mere end halvdelen af landbrugsarealet, nemlig næsten 55 %, efterfulgt af græs og grønfoder med henholdsvis 28 % og raps med 7 %.

Isolerer man korn alene, hvilket har betydning for, hvorvidt det sås som vinter- eller vårafgrøde, ser fordelingen således ud:

Kornarealet er generelt ret stabilt med hvede og byg som de vigtigste kornarter, derimod skifter andelene af vår- og vinterkorn ofte. På Sydfyn udgør frøafgrøder som spinat, kløver og flere forskellige slags græsfrø en væsentlig del af afgrødeprofilen. Der er altså stort set ligelig fordeling af vinterhvede og vårbyg. Rug er en vinterafgrøde, mens havre sås om foråret.

Af nævnte nyhedsbrev fra Danmarks Statistik fremgår det, at landbrugsarealet har været svagt faldende. I 1920, det år da Sønderjylland vendte tilbage til Danmark, dyrkede de danske landmænd 3,2 mio. ha, og det er nu næsten 100 år senere faldet med lidt over 0,5 mio. ha til 2.662.030 ha, men **det dyrkede areal udgør dog stadig 62 %**. I vores nabolande er landbrugets andel af det samlede areal betydeligt lavere end i Danmark. I Tyskland, Polen og Holland fylder landbruget kun lidt under halvdelen af disse landes areal. Andelen er endda endnu lavere i de andre nordiske lande, hvor fx blot 7 pct. af Sveriges jord er landbrug.

Landbrugets andel af arealet i udvalgte europæiske lande. Kilde: Danmarks Statistik 2017

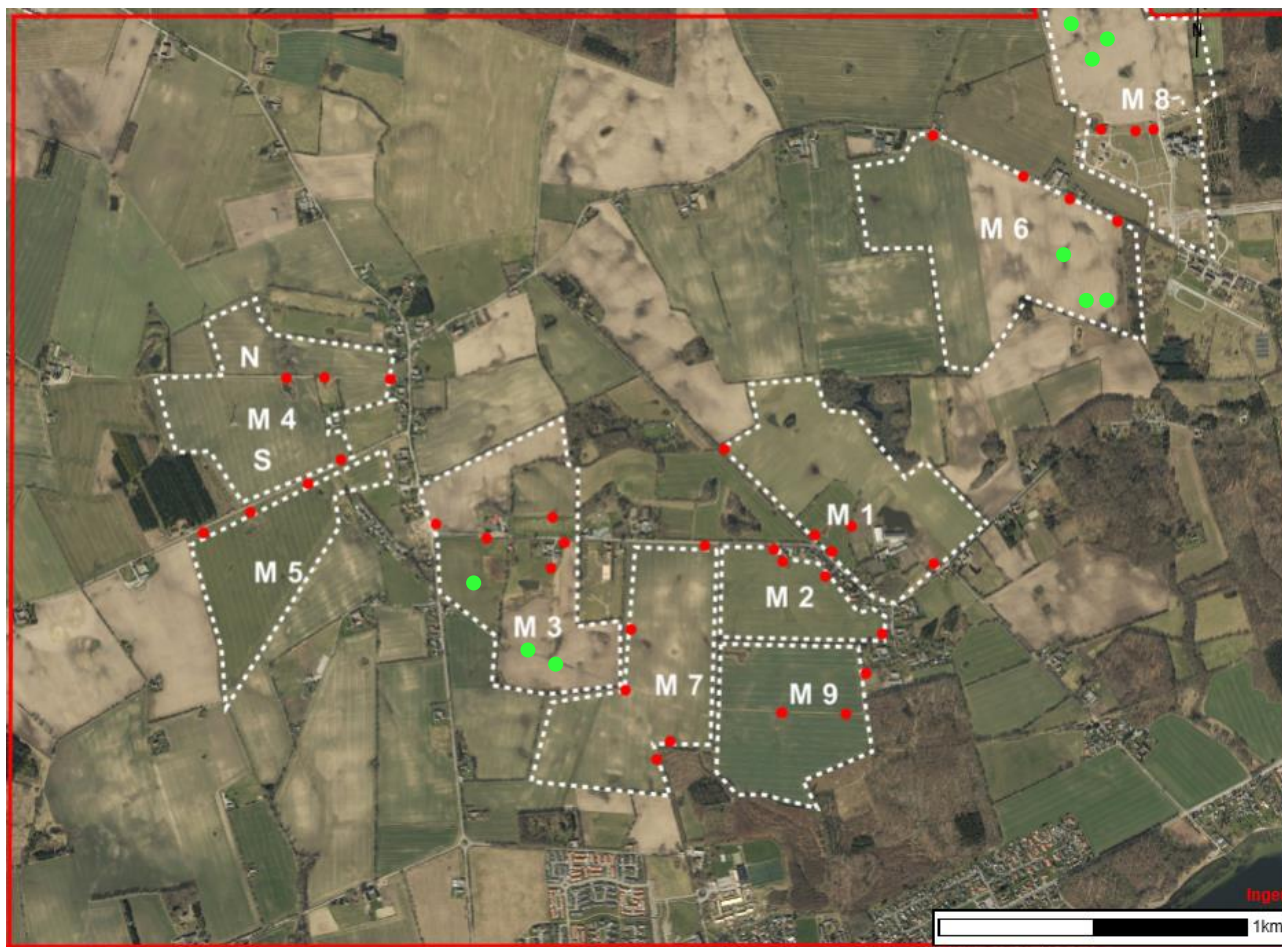

Vibeforåret i markblokkene

Forventningen til Vibens ankomst blev allerede indfriet den 1. marts, hvor 5 fugle blev set fouragere i en af de klassiske Vibemarken, nemlig M 7. Ovenikøbet skete der det herlige, at hele håndfulden pludselig fik forårsfornemmelser og satte i med territorialsang, marken ændrede humør! Vibeforåret var skudt i gang.

Tabel over Vibernes ankomst til landbrugslandet vest for Svendborg i 2017.

Markblok	M1	M 2	M3	M4	M5	M6	M7	M 8	M9
Dato	3/3	2/3	2/3	3/3		1/4	1/3	22/3	
Antal	1	1	3	1		1	5	6	

De 9 markblokkes placering. Mine 37 faste observationsposter er angivet med rød prik, mens de 9 ynglepars placering i de tre markblokke er markeret med grøn prik. Ortofoto fra 2017, © Geo Fyn.

Atter i år er de 9 markblokkes udstrækning på kortet justeret lidt som konsekvens af Vibeforekomster i det tidlige forår, da man ikke ved, om marken vil huse ynglende Viber. Det gælder for M 1, mens M 3's nordlige del i år blev tilsået med vårbyg med anlagte lærkepletter, så det her gav mening at inddrage marken fast i de daglige observationer. Jeg var i indledningen inde på, at Vibeforåret i 2017 var utilfredsstillende af flere årsager, dels forekom Viberne i beskedent antal, dels slog de sig ned langt fra mulige observationspunkter, så det blev en daglig kamp at få teleskopisk kontakt til fuglene og endelig fik alle par deres første kuld

ødelagt af markarbejdet, så næste kuld måtte anlægges op til en måned senere end naturligt, hvilket selvfølgelig med afgrødernes vækst yderligere besværliggjorde afluringen af Vibernes privatliv.

Det samlede antal par endte på 8-9, hvilket er en halvering i forhold til sidste års gode ynglesæson. Hvor 2016 begyndte vådt og derfor levede op til "The wetter, the better", havde 2017 en tør optakt, og regnen satte som bekendt først ind, da ynglesæsonen var slut. Forsidebilledet taler sit tydelige sprog, taget i **M 1** den 1. juni,

hvor Vibekyllingerne skulle løbe rundt. Og faktisk var der ret konstant Viber i området gennem det tidlige forår, men de sidste sås i den pågældende mark til den 11. april.

Yderligere 18 dage sås der dog Viber i M1, men det førte ikke til noget. **M 2** har jævnligt lagt jord til Vibepar, men i år sås Viberne kun i marts omkring en over-

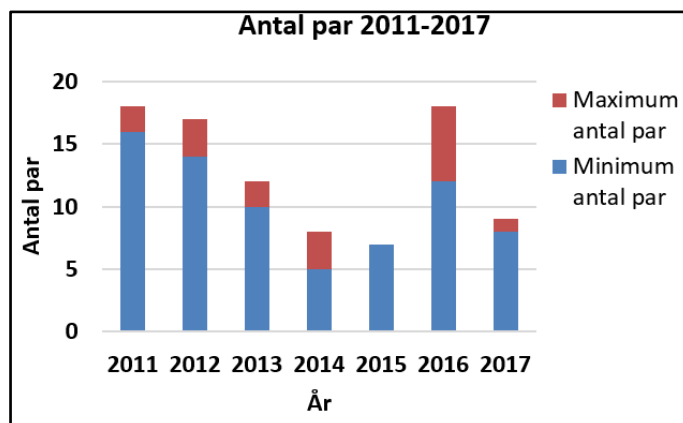
svømmelse midt i afgrøden med frøgræs (hundegræs, som i løbet af foråret vokser op til en samlet højde af 140 cm). Der var tale om et par, men den 29. marts fandt jeg

hannen død, og så var det slut. **M 3** tilbyder normalt de bedste forhold for Viberne, her er afgræssede marker med både får og kreaturer, her hersker fugtige forhold og her dyrkes jorden mosaikmæssigt med flere forskellige afgrøder, også gerne forårssåede. Ses på antallet af registrerede fuglearter, er det tydeligt, at **M 3** tilbyder den største artsmangfoldighed med hele 76 arter set gennem de fire måneder fra marts til og med juni. I år har der været 3 Vibepar, de ynglede spredt og uden kolonidannelsens kollektive forsvarsfordele. Snarere tre enkeltpar. Det er således langt fra sidste års 6-7 par, men en fugtig mark blev drænet (se billedet side 4) og foråret lagde ud med langt tørrere forhold. Fuglene kom sent i gang, et enkelt par fik ødelagt reden under forårssåningen, og samlet set har størsteparten været udlagt med vårbyg og havre for så vidt angår de marker, der er i omdrift. I alt sås blot fire Vibekyllinger, de første så sent som den

Ræven overvåges af to opmærksomme og ungeurolige yngleviber i **M 3** den 9. juni 2017.

fugtige lavninger, disse blev dog på nær en enkelt drænet tørre sidste år. Og det var netop denne eneste tiloversblevne lavning, der bød Viberne velkommen allerede fra den 1. marts. Her holdt Viberne til de første 1½ måned og i et antal, så jeg formodede, at marken ville huse op til 5 par, men langsomt tyndede det ud i tilstedeværelsen og sidste territoriehævdende fugl sås den 20. april. Det er her Ræven kommer ind, for var Ræven med til at fordrive fuglene? Selvom den kun sås en enkelt gang i selv **M 7**, så så jeg Ræv yderligere 8 gange i nærheden henover sæsonen. Viberne fra **M 7** er sandsynligvis fortrukket til **M 3**, for her

Oversigt over de ynglende Viber i hele mit 1250 ha undersøgelsesområde over de sidste 7 år.

9. juni og kun en enkelt unge blev flyvefærdig. Ræven sås jævnligt i området, mens sidste års ynglepar af Rørhøg kun blev set så uregelmæssigt i **M 3**, at der næppe har været tale om yngel.

Er talen om Ræv, så er det relevant at bringe den nærliggende **M 7** i spil. Her var vinterhvede, og den 26 ha store mark har flere år været en af Vibernes foretrukne, da der er flere

blev gode forhold efter forårets markarbejde med tilsåning af knap 30 ha med vårbyg og havre. Tidsmæssigt passer det sammen.

Jeg springer hurtigt **M 4** og **M 5** over, idet der i år kun har været enkelte og tilfældige observationer af Vibe. I **M 4** blot 5 iagttagelser over de fire måneder. Værre i **M 5** med kun en enkelt observation. Det står i skærende kontrast til fx 2013, hvor der yngede 7 par og jeg kaldte marken Vibemarken par excellence. Omfattende dræning har tørret lavningerne ud, så de enten indgår i driften, er fyldt op eller er groet så meget til, at de står tørre og langhårede tilbage.

Det er flere år siden, at **M 6** var relevant for Viberne, det skete så endelig igen i år. 3 par har ynglet, men der kom en enkelt unge ud af det, for Viberne fik vanskelige forhold i marken. Størstedelen af marken lå hen som pløjemark og hele marts passerede, førend den første Vibe sås den 1. april. Herefter følger flere, og omkring 15. april er der rugende fugle. Jeg skønner 3 par den 20. april, men marken er stor, lettere kuperet og vanskelig at overskue, men den 21. april går det galt, da det er datoen for markarbejdet. Der bliver sået spinat, og selvom jeg står med landmanden og i teleskop udpeger rederne med de rugende fugle, er kommentaren blot: *De går tabt!* Og det gjorde de, så kunne der jo gå de små 14 dage, førend nye kuld var fuldlagt og rugningen atter påbegyndes. De tre reder blev lagt i de etablerede territorier på stort set identiske steder men nu på nyt underlag. Med en rækkeafstand på 40 cm kunne forudses åbne forhold lang tid frem. Den første unge ses den 29. maj, mens to par stadig ruger. Under radrensningen ad flere omgange i dagene omkring den 10. juni, går en rede med næsten fuldbyrdede fostre tabt under et traktorhjul, mens den resterende rede opdages i tide og skånes. Det biologiske vindue er forskubbet, så yngel fra midten af juni må kæmpe med et tilgroet miljø og tørre forhold. De gamle fugle er på vej i fældning og forsvaret af ungerne er sker med nedsat effektivitet. Faktisk sås de første flokdannelser af fugle med spoleret yngleforsøg bag sig allerede den 9. juni, formentlig tiltrukket af den tilgængelige bare jord mellem spinatrækkerne, i øvrigt ligesom de til alle tider nærværende måger og kragefugle, hvilket jo heller

Tabel over Vibeparrenes fordeling i markblokkene siden 2011. Det ses, at ikke en eneste markblok har været beboet af Viber alle år. De flytter altså rundt.

	M 1	M 2	M 3	M 4	M 5	M 6	M 7	M 8	M 9	Ialt
2011	0-2	3	3	3	4	3				16-18
2012	0-1	3	3	3	4	3				14-17
2013				0-1	6-7	2-3	1-2			10-12
2014							4	3	1	5-8
2015			3		2				2	7
2016		1	8		1	(2)	5		1	12-18
2017			3			3		3		8-9

udlæg. Marken på 46 ha er 1 km lang, og dermed svært overskuelig, da eneste kig er fra den lange led og i et topografisk faldende forløb. Pløjemarken bød på flere Vibeagttagelser med territoriehævdende fugle over de lavninger, der ikke kunne ses. Marken tilsås den 6. april og formentlig er der gået reder tabt, men fuglene etablerede nye kuld og den første rugende fugl blev opdaget 14 dage senere, hvilket svarer til den tid, det tager førend hunnen er i stand til at præstere et nyt fuldlagt kuld på 4 æg. 3 rugende fugle ses den 30. april, alt imens kornet er spiret omkring dem til en højde af 6 cm.

M 9 lå i 2017 hen med vinterraps, og med denne afgrødes voldsomme vækst, var der ikke mange chancer for Viberne. Jeg har da heller ikke set Viber i eller over **M 9** i hele sæsonen overhovedet.

ikke gavner overlevelseschancerne for små Vibekyllinger. Summa summarum: En enkelt flyvefærdig unge kom der ud af mange yngleforsøg, som hele tiden blev truet af markarbejdet. **M 8** havde helt tilbage i 2014 tre par Viber, herefter ingen aktivitet i frøgræsmarken førend i år, hvor der atter blev sået vårbyg, denne gang dog uden

Ungeproduktionen. Her vises lidt eksempler på hvor mange unger, der blev flyvefærdige pr par i forskellige europæiske lande. Det ses, at tallene svinger meget fra år til år. Tallet skal ifølge EU's Managementplan for Vibe være mellem 0,8 og 1,0 for en bestand i ligevægt. Mine tal ses nederst på grøn baggrund og giver et gennemsnit på 0,58 over de 7 år.

Undersøgelse/år	Unger/par
Holland 1995	0,8-1,0
England 1975	0,88
England 1980	0,52
England 1989	0,70
Tyskland 1984	0,55
Tyskland 1997	1,20
Belgien 1988	0,98
Schweiz 1978	1,57
Schweiz 1982	0,42
Danmark 1985	0,57
Min undersøgelse 2011	0,39
Min undersøgelse 2012	0,43
Min undersøgelse 2013	0,18
Min undersøgelse 2014	0,25
Min undersøgelse 2015	1,43
Min undersøgelse 2016	1,17
Min undersøgelse 2017	0,22

Det gode eksempel

Her følger en beskrivelse af det gode eksempel til efterfølgelse, når talen er om Vibevenlig landbrugsdrift. Scenen er M 8, ejet af Svendborg Kommune som byudviklingsjord, men drevet af Hvidkilde. Marken lå som pløjejord, da Viberne ankom. Efter tilsåningen med vårbyg den 6. april kunne 3 par Viber slå sig ned. Jeg havde kontakt til tre rugende fugle. Det slog mig, da kornet var spiret og i god vækst (7 cm den 1. maj), at en truende tromling kunne være under opsejling og bevirke, at fuglene skulle i gang med at lægge om for anden gang. Jeg kontaktede derfor Hvidkilde og blev af ejeren gjort bekendt med, at marken skulle tromles den 5. maj. Der arrangeres et møde ved marken og efter en forbilledlig imødekommenhed, skridter forvalteren ud i marken bevæbnet med landmålerstokke og i mobilkontakt med mig i land får han afmærket rederne. På selve tromlingsdagen, ser jeg, at alt fungerer. Tromlen bliver løftet over rederne og ved samtale med traktorføreren beroliges jeg. Han havde ovenikøbet fundet en uafmærket rede. God kommunikation mellem ejer, forvalter og endelig traktorfører gjorde, at der også efter tromlingen fortsat lå 3 Viber på æg. Tak for godt samarbejde! En bemærkning fra Hvidkilde om, "at landbruget kører altid kører udenom, hvis det ser reden" bliver udfordret med det næste eksempel, blot 500 m væk.

Det dårlige eksempel

En pløjemark blev harvet den 4. april, men da dagen for tilsåning med frøspinat den 21. april oprandt, lå der nu også tre Vibepar på æg på marken. Jeg fik kontakt med ejeren mens såningen pågik og viste ham de rugende hunner i teleskopet, hvorefter han kommenterede: "Ja, de går tabt i dag". Hvilket de så gjorde, helt uden vilje til at ville skåne rederne eller tage hensyn. Viberne lagde om og etablerede atter tre reder på stort set identiske positioner. Her kunne jeg genfinde dem og dagligt følge med i rugningen, den første fra 4. maj, alle tre fra 21. maj. Spinaten spirede ikke helt efter hensigten, det efterlod ikke blot bar jord mellem rækkerne, men partier uden vækst. Det reddede det ene par fra radrensning, et andet nåede at få æggene

Tromling af vårbyg den 5. maj 2017

Såning af spinat den 21. april 2017

Det gode og det dårlige eksempel ude i marken. Den 12 m brede tromle blev virkelig løftet når en Viberede passeredes, mens der til højre ikke ofredes nogen anstrengelse for at undgå ødelæggelse af 3 Vibereder under såningen af spinat.

klækket, mens det tredje kuld blev kørt i stykker få dage før klækningen med fuldtudviklede fostre. Det var her en bemærkning om, at "98 % af rederne går tabt under markarbejdet" faldt helt uden skyldfølelse over det skete. Det virkede som om, at det næsten var Vibernes egen skyld...

Mark- og Engviber, 2+2 eksempler

For Viberne kan redeplaceringen være et valg mellem pest eller kolera. Vælges vinterhvedemarkerne, som hurtigt gror til, karambolerer det med og hæmmer medfødt Vibeadfærd, vælges de forræderiske åbne vårmarker, er markarbejdet og driften en konstant trussel mod redens overlevelse og vælges endelig engens mere stabile miljø, udgør prædatorerne den konstante trussel.

Jeg har i mine foregående rapporter beskæftiget mig med forholdet mellem Markviber og Engviber i den danske bestand. Gode kyst- og englokaliteter huser i mange tilfælde også gode Vibebestande, men måske indeholder landbrugslandet med langt større udstrækning, trods lavere bestandstæthed, alligevel halvdelen af vores Vibepar? A.L.V. Manniche skriver i bogen "Danmarks Fugleliv" fra 1929, at "I Danmark ruger sikkert mindst lige saa mange Par Viber paa opdyrket som paa uopdyrket Land." Ser det mon også sådan ud i dag? Svaret kan være endnu en forklarende brik i puslespillet om Vibens tilbagegang og samtidig være retningsgivende for, hvor en bevaringsindsats med størst fordel skal sættes ind. Både Markviber og Engviber er ramt af landbrugets strukturændringer, men med forskelligt fortegn. For Markvibernes vedkommende er det intensiveringen af dyrkningsfladen, mens det for Engviberne er lige modsat, nemlig ekstensiveringen, udtrykt ved engenes tilgroning og vigende dyrehold til afgræsning. Endelig kan jeg præsentere nyt - her det meste af et århundrede senere. Jeg har brugt tal fra Ole Thorup, han har nemlig talsat forholdet mellem Markviber og Engviber og han skriver i en mail: "I forbindelse med beregningerne til min 'Breeding waders in Europe 2000', regnede jeg mig frem til, at der var ca. 10000 par på enge - især kystenge - mens der var ca. 20000-35000 par i det dyrkede land i 2000. Siden er antallet i det dyrkede land gået en del tilbage, mens antallet på enge stort set har været stabilt." Det var dengang, da der stadig var 30.000-45.000 Vibepar i Danmark, siden er tallet dalet til ca. 20.000 par.

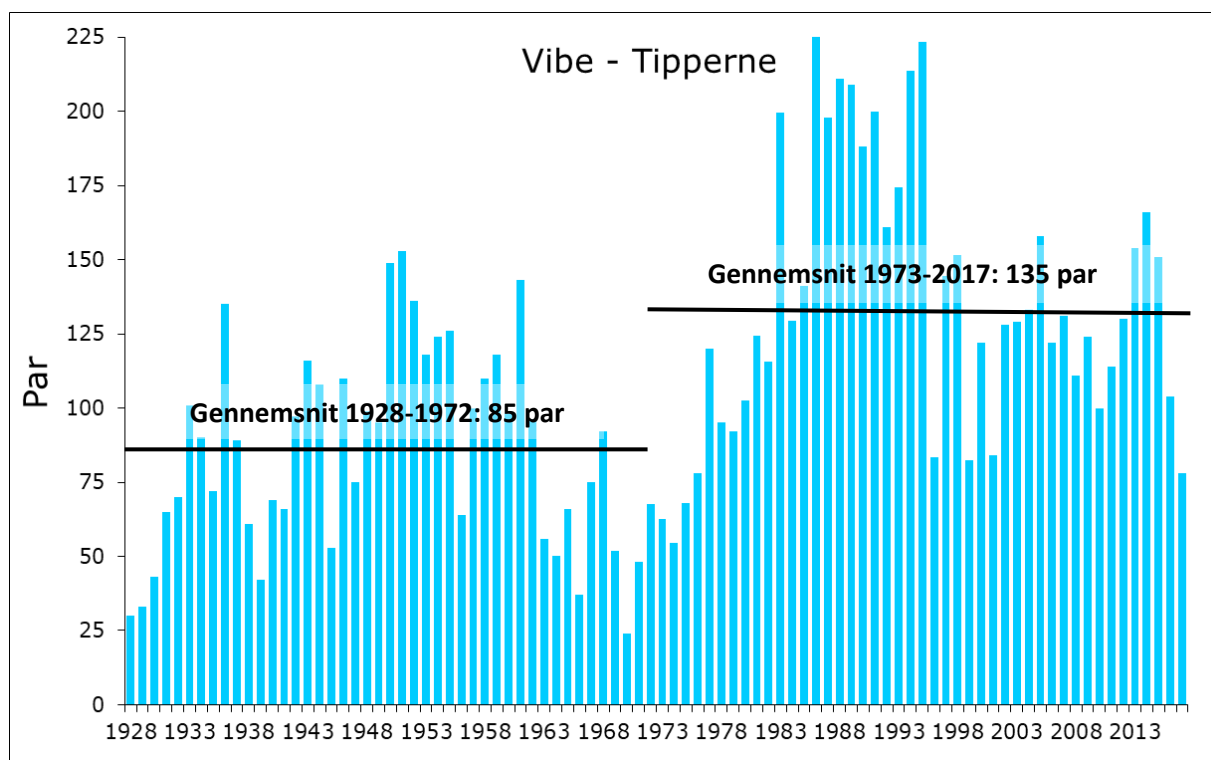
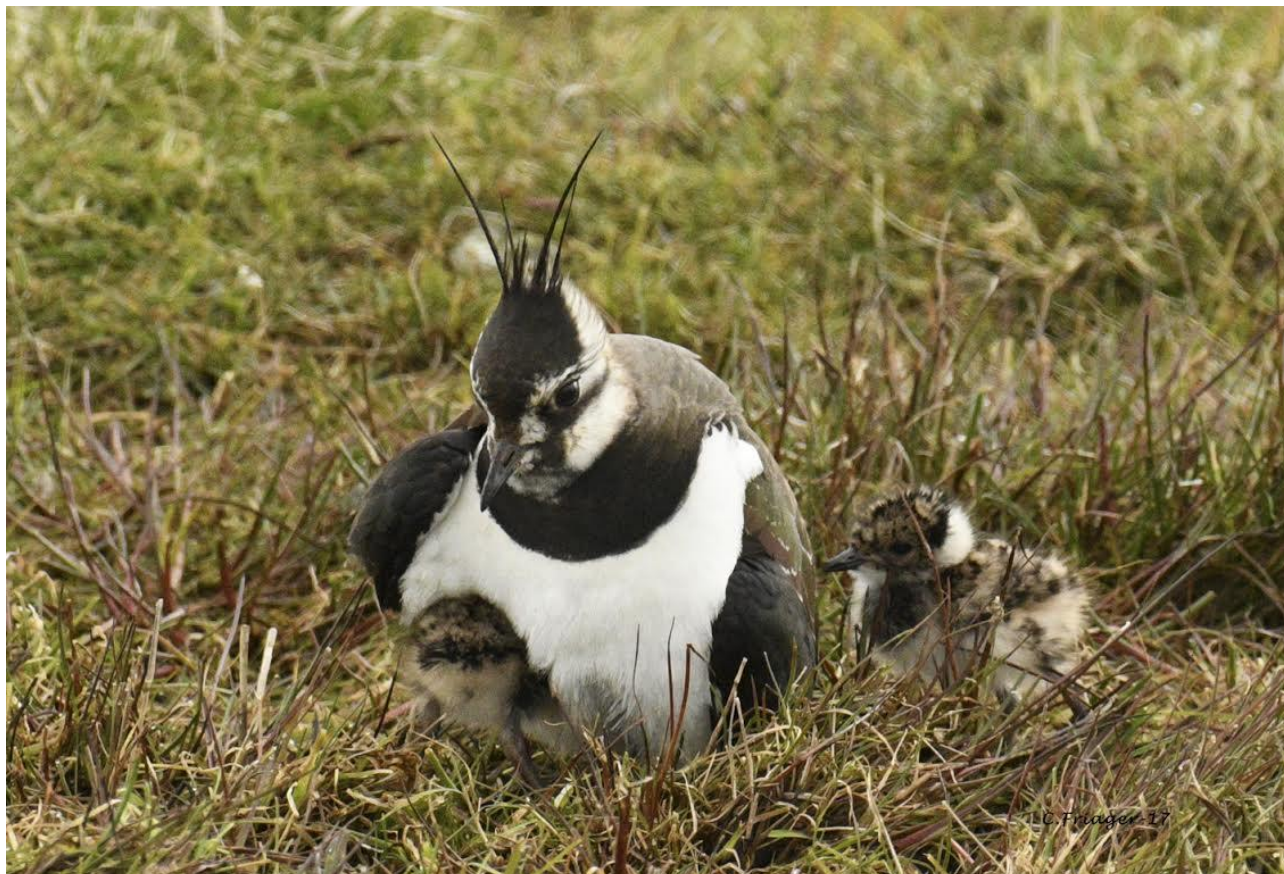

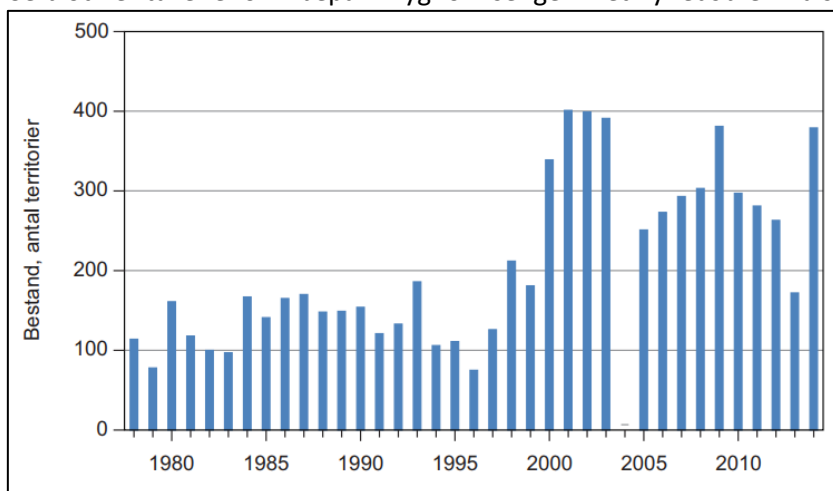
Diagram over antallet af Vibepar på Tipperne fra 1928-2017, altså Engviber. Indsat gennemsnit for de to 44-årsperioder.

Når jeg viser Ole Thorups diagram på side 13, er det for at illustrere nytten af Vibevenlige tiltag sådan som en helhjertet og langvarig indsats i et reservat kan levere. Fra 1973 blev et plejeprojekt iværksat, som skulle forbedre forholdene for vadefuglene. Det har nyttet, og det gennemsnitlige antal par Viber er steget fra 85 par i den første 44-årsperiode til 135 par i seneste 44-årsperiode.

Engvibe med et tidligt kuld unger, Tipperhalvøen den 28. april 2017. Foto: Carsten Friager.

Et andet eksempel kan hentes fra Vejlerne, hvor 5.600 ha blev erhvervet af Aage V. Jensens Fonde i 1993. Her har man siden da forsøgt at skabe de bedste forhold for ynglende vadefugle gennem målrettet afgræsning, høslæt og vandstandsregulering. Et resultat, der sandelig i forhold til mange vadefugle har givet pote. Se blot her tallene for Vibepar i Bygholmsengen. I et nyhedsbrev fra september 2017 hedder det: ”Græsnin-

Antallet af Vibeterritorier i Bygholmsengen i Vejlerne 1978-2014.

gen på Bygholmsengen, Danmarks vigtigste engfuglelokalitet, har ikke været bedre i mange år. En forlængelse af græsningssæsonen og en øgning af græsningstrykket på 60 % i forhold til 2014, har givet gode resultater”.

Altså endnu et eksempel på, at hvis man bevist forsøger at skabe optimale forhold for Viben og andre vadefugle, så kan det lykkes ikke blot at standse tilbagegang, men ligefrem styrke bestandene.

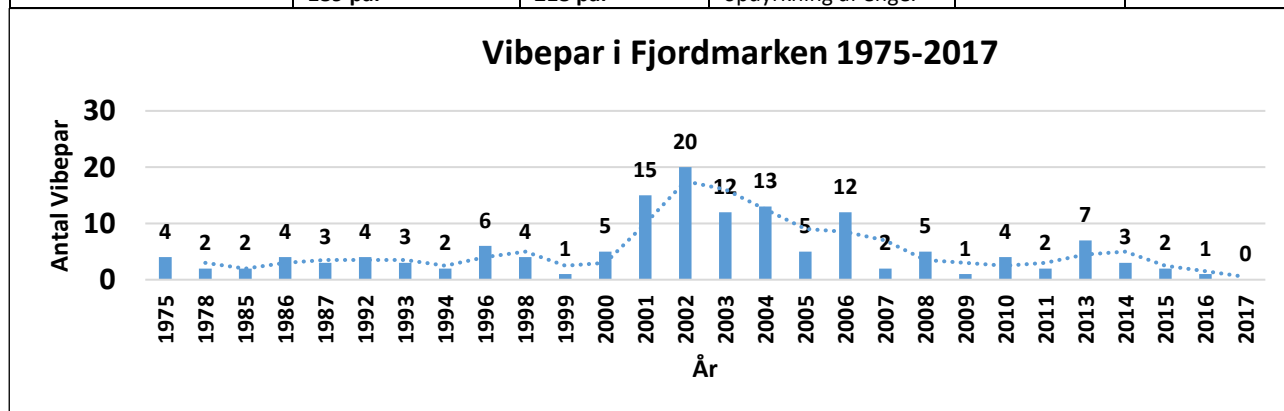
Engvibernes ynglesucces er dog ofte ikke prangende, det sætter et stigende prædationstryk stop for. Jeg tror endvidere, at Ole Thorups ”...antallet på enge stort set har været stabilt” generelt er overdrevet, det har tidligere eksempler fra mine *Årets sammenligning* af bestandene fra fx Monnet, Vadehavet og Egebjerggård påvist. Her følger endnu et par eksempler i rækken af englokaliteter, der ikke har fået formået at fastholde gode og stabile forhold.

Årets sammenligning 2017

De to foregående eksempler fra engreservater kunne ligeså godt have været behandlet under ”Det gode eksempel”, mens de to kommende eksempler nedenfor kunne være beskrevet under ”Det dårlige eksempel”, dem er der nemlig også en del af, og de bestandssammenlignende resultater er ikke opløftende læsning. Atter i år er tallene hentet fra Fyn, denne gang fra Odense Fjord, henholdsvis Fjordmarken, beliggende på den vestre side af fjorden mellem Otterup og Hasmark, samt øen Vigelsø i selve fjorden. Fjordmarken har været udsat for gentagne inddæmnings- og afvandingsprojekter, der hver gang har decimeret naturen med søarealet og de tilstødende enge. Første gang i 1818, siden i 1873 og senest knap 100 år senere, nemlig i 1965-67. Før 1818 var der tale om en næsten 5 km lang vig med flere øer, og i det halve århundrede indtil 1870 gav Fjordmarken stadig plads til en 100 ha lavvandet sø omkranset af 450 ha enge. Søen skrumpede derfra med etablering af landkanaler ind til blot 30 ha og fra sluttresserne yderligere, så der derefter blot var 1 ha sø tilbage. Med etablering af en pumpestation i 1982 kunne yderligere 20 ha eng indlemmes som landbrugsland. I 1997 købte Fyns Amt 62 ha i området for at styrke forholdene for fuglene, da området er en del af Egense Dyb vildtreservatet og i dag Natura 2000-område. Pumpestationen blev fjernet og vandstanden til engene steg lidt, men forholdene er stadig for tørre allerede fra maj.

Når jeg dvæler ved Fjordmarkens historie i 200 år, skyldes det, at 2017 blev historisk derved, at Viben for første gang helt forsvandt som ynglefugl, en skæbne, den i øvrigt deler med Rødbenen i et område, hvor der trods statslige ejerforhold (Naturstyrelsen) 1) er for få åbne vandflader, 2) for tørt både i rørskov, i engsø og på selve engene, ligesom der generelt er for få udyrkede arealer, med andre ord, den sædvanlige historie. Fjordmarkens værdi er ellers godt dokumenteret, hvad angår både planter og fugle. Nedenfor anskueliggøres den sørgelige deroute for Vibens vedkommende.

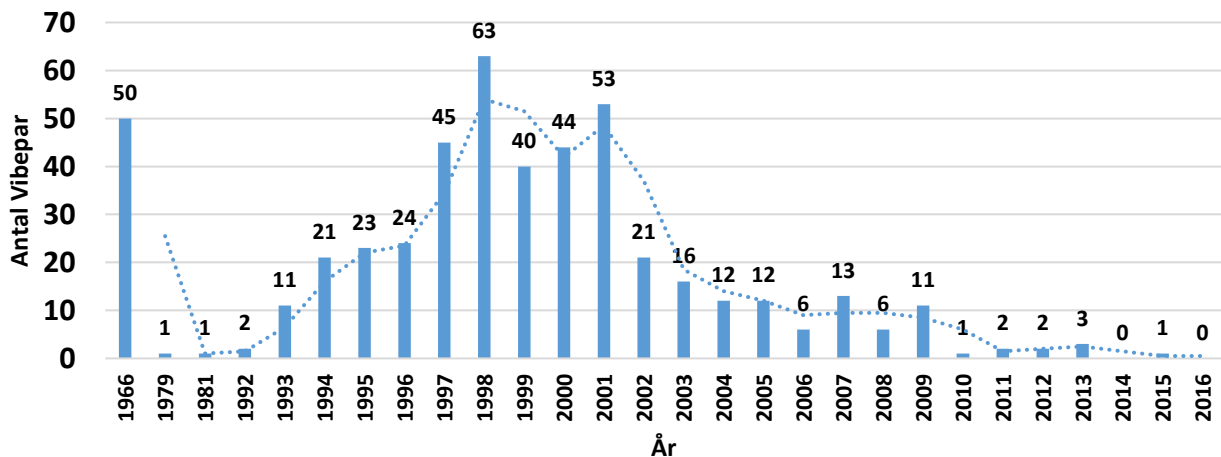
Fjordmarkens tilstand	Indtil 1870 100 ha sø 450 ha enge	1870-1920 30 ha sø 520 ha enge	1920-1965 10-30 ha sø 25-50 ha enge, resten dyrket	1965-1997 1 ha sø 25 ha enge, resten dyrket	1997-2017 1 ha sø 15 ha enge, resten dyrket
Vibepar	Talrig. Teoretisk bestand før 1870 er 189 par	Talrig. Teoretisk bestand er 218 par	Almindelig, men gået kraftigt tilbage pga. opdyrkning af enge.	Se diagram nedenfor	Se diagram nedenfor

Tilsvarende negativ udvikling kan iagttages for den nærliggende ø i Odense Fjord, Vigelsø. Engene her har ført en omskiftelig tilværelse, som sammen med Fjordmarken vist beskriver engenes historie generelt.

Vigelsøs tilstand	Indtil 1970 Landbrugsø med strandenge, diger og inddæmning	1970-1992 Inddæmning opdyrkes og drænes	1992-1997 Købes af staten med delvis genopretning af inddæmning.	1997-2014 Fuld genopretning af inddæmning med strandenge	2014-2016 Diget gen-nembrydes, inddæmning under vand
Vibepar	Talrig. Omkring 50 par	Faldende til enkelte par	Stigende, op til 45 par	Stigende (op til 63 par) derefter aftagende	Forsvinder, eller kun et enkelt par

Vibepar på Vigelsø 1966-2016

Opdyrkning, dræning og tilgroning i begyndelsen af 00'erne betød, at Vibeantallet aftog og med til historien hører, at stormen Bodil i 2014 brød gennem diget til inddæmningen, så hele området kom under vand. Og at der fra 2016 er lavet ny naturgenopretning for at genskabe strandengene, så der på sigt heldigvis tegner sig en lysere fremtid for Viber og andre engfugle.

Vi har mistet 3 mio. fugle i landbrugslandet!

Vibens tilbagegang i Danmark over de sidste 40 år er dokumenteret gennem punkttællingerne. Der er stadig ca. 20.000 par tilbage, men det betyder også at vi har mistet 80.000 par i perioden siden 1976! Og Viben er ikke den eneste art i landbrugslandet, der har leveret. I sagens natur har de fuglearter, der har kunnet tilpasse sig et liv i landbrugslandet, også haft gode muligheder for at opnå store bestande, da det dyrkede område fylder så meget. Det har så samtidig også været her, at vi har set de mest markante tilbagegange, landbrugsdriften har kort sagt været hård ved fuglelivet for så vidt det angår mange af de mest specialiserede arter. Dette har gennem de seneste årtier været en europæisk tendens, og i den sammenhæng skiller vi os i Danmark kun ud ved den rekordstore andel, landbrugslandet optager af vores areal jf. side 8. I europæisk sammenhæng har man i lighed med Danmark udarbejdet indeks for fuglene, der er delt op i tre kategorier: Landbrugsfugle, skovfugle og øvrige almindelige fugle, altså arter, der er så almindelige, at det giver mening at udarbejde et indeks. Af de 39 arter, der er defineret som indikatorarter for landbrugsland, forekommer de 22 i Danmark i et så tilstrækkeligt antal, at det på baggrund af de årlige, standardiserede punkttællinger er muligt at udarbejde et indekstal, der for første år altid sættes til 100. Listen over landbrugsfugle ser for Danmark således ud:

Tårnfalk, Agerhøne, Vibe, Dobbeltbekkasin, Sanglærke, Landsvale, Engpiber, Gul Vipstjert, Hvid Vipstjert, Bynkefugl, Stenpikker, Sjagger, Gærdesanger, Tornesanger, Rødrygget Tornskade, Råge, Krage, Skovspurv, Stillits, Tornirisk, Gulspurv og Bomlærke.

Jeg har nedenfor lavet en opgørelse over disse 22 arters forekomst, og det viser sig, at vi har mistet fugle siden det første år (typisk 1976), de med punkttællingerne var talrige nok til at få indeks 100. Dernæst har jeg beregnet bestandsstørrelsen i antal par på baggrund af de oplysninger, der oplyses fra 2011 på DOF's hjemmeside under hver art. Det er så vidt vides første gang, det er gjort herhjemme, men oplysningerne er skræmmende: **Vi har over de sidste 40 år mistet næsten 3 mio. fugle i den danske landbrugsland!**

Tabel over antallet af mistede fugle i landbrugslandet over de sidste 40 år. Det første indeksår sættes altid til 100. Punkttællingerne begyndte i 1976. Røde tal er indeks under 100 og er brugt på de arter, der har været i tilbagegang, mens grønne tal er anvendt for arter, der har været i fremgang siden det første indeksår. Bemærk, at tallene er opgivet i antal par, tallet skal altså ganges med to, for at finde frem til det reelle tal på 2.945.158 mistede fugle.

Art	Indeksår	100 %	Indeks 2011	Par i 2011	Indeks 2016	Par i 2016	Mistet	Vundet
Tårnfalk	1976	2.459	61	1.500	75	1.844	615	
Agerhøne	1976	30.000	20	6.000	16	4.800	25.200	
Vibe	1976	66.666	30	20.000	24	16.000	50.666	
Dobbeltbekkasin	1983	4.063	32	1.300	49	1.990	1.990	
Sanglærke	1976	1.272.727	55	700.000	35	445.454	818.273	
Landsvale	1976	302.630	76	230.000	70	211.842	90.788	
Engpiber	1981	35.600	59	21.000	65	23.135	12.465	
Gul Vipstjert	1984	44.286	14	6.200	15	6.643	37.643	
Hvid Vipstjert	1976	43.333	300	130.000	244	105.732		62.399
Bynkefugl	1981	9.310	29	2.700	58	5.400	3.910	
Stenpikker	1984	5.000	40	2.000	27	1.350	3.650	
Sjagger	1982	980	51	500	131	1.284		304
Gærdesanger	1976	163.934	61	100.000	64	104.918	59.016	
Tornsanger	1976	256.000	125	320.000	116	296.960		40.960
Rødr. Tornskade	1976	10.714	14	1.500	20	2.142	8.572	
Råge	1977	46.875	160	75.000	194	90.937		44.062
Gråkrage	1976	108.700	138	150.000	139	151.087		42.387
Skovspurv	1976	123.762	202	250.000	182	225.247		101.485
Stillits	1976	8.712	264	23.000	290	25.265		16.553
Tornirisk	1976	303.030	33	100.000	32	96.969	206.061	
Gulspurv	1976	607.843	51	310.000	38	230.980	376.863	
Bomlærke	1981	63.636	44	28.000	42	36.900	27.636	
Ialt		3.208.562		2.478.700		2.088.879	1.780.729	308.150
Mistet i alt i par		100 %				65%	1.472.579	
Mistet antal fugle							2.945.158	

Kun 7 af de 22 arter er tiltaget, mens 15 arter er aftaget. Jeg tager selvfølgelig det forbehold, at det nødvendigvis ikke kan være nøjagtige tal, da det drejer sig om beregninger, det er dog de mest pålidelige og autoritative, der findes.

Engpiberen har i de seneste år vundet lidt terræn tilbage, men hver tredje Engpiber er forsvundet i løbet af de sidste 40 år. Foto: Poul Brugs Rasmussen.

Nyt fra Vibeværnsfronten.

Billedet tegner sig altså sort for landbrugsfuglene i almindelighed og Viben i særdeleshed, alligevel er der små lyspunkter: Vibeværnssagen vokser. Fra at jeg hidtil har kæmpet som Vibens enmandshær, er Vibeværnsfronten ved at bevæge sig ind i landbrugskredse. Lad mig give et par eksempler fra 2017.

Svendborgaftalen, som jeg har forhandlet med Svendborg Kommune og som yder kompensation til konsulentbistand og for tabt afgrøde i Lærkepletter og Vibelavninger, har nu fungeret på tredje år med en interesseret landmand. Lærkerne har taget godt imod, og Viberne rykker tættere på, men det er svært at tiltrække nye Viber fra en bestand i aftagen. Aftalen fik atter i år en god pressedækning, idet Helle Thomassen til bladet Teknik & Miljø skrev en meget læseværdig artikel, hvor alle tre parter mødtes i marken under overskriften: Trekløver løfter ploven, skaber pletter til Viber og Lærker. Teknik & Miljø er et fagblad, der ligger på alle rådhus og kommunekontorer.

Ringene breder sig: Med udgangspunkt i et lokalt foredrag i Egense Forsamlingshus, hvor jeg gav anvisninger på, hvad der var Vibevenlig drift, blev jeg kontaktet af Inge-Lise og Palle Mærsk-Møller, som har en gård med tilliggende på Langegyde i Syltemade Ådal. De var kede af, at Viben var forsvundet fra deres ejendom og ville gerne have lidt rådgivning om, hvordan de kunne vinde Viberne tilbage. Jeg besøgte marker og eng i begyndelsen af marts og gav gode råd, både mundtligt og skriftligt, så deres forpagter også kunne læse med. Det er ikke lykket at få ynglende Viber i 2017, men Inge-Lise ringede mig glædestrålende op i maj, for at fortælle, at nu var Viben set på engen for første gang i mange år. Så måske er der håb.

Sammen om at styrke Viben hed overskriften i Landbrugsavisen, både i ugebladet og på hjemmesiden den 30. marts. Det var en reportage om en fælles indsats for Viben mellem Landbrug & Fødevarer og Dansk Ornitologisk Forening på formandsniveau. Her giver man hinanden håndslag på at arbejde sammen om at rejse finansiering til et forskningsprojekt, som gerne skal munde ud i nye metoder og værktøjer, som gør landmændene i stand til på en enkel måde at give Viben nogle fristeder i forbindelse med de dyrkede arealer. DOF's formand Egon Østergaard glæder sig over, at der er fælles fodslag med landbruget om at gøre en indsats. Også »Landmændene vil gerne gøre en indsats for at hjælpe Viben på vej, men vi mangler viden om, hvad den enkelte landmand kan gøre af konkrete tiltag på sin bedrift,« siger Lars Hvidtfeldt, der er viceformand i Landbrug & Fødevarer.

Sammen om at styrke viben

Her & nu

L&F er gået sammen med Dansk Ornitologisk Forening (DOF) i et samarbejde om at standse tilbagegangen i den danske bestand af den klassiske forårsbebuder, viben. Omkring 150.000 vibepar i Danmark - i dag er der færre end 20.000 par, viser tal fra DOF, som i 40 år har registreret antallet.

»Viben hører til i Danmark og er en af vores mest skattede og folkekære fugle. Derfor har ornitologerne og landmændene en klar fælles interesse i at få vendt den negative udvikling for vibebestanden,« siger Egon Østergaard, der er formand for DOF.

En af hovedårsagerne til vibens tilbagegang er, at nutidens landbrug i Danmark ikke giver de bedste betingelser for, at viben kan finde gode leve-

Egon Østergaard (tv), formand for DOF, og Lars Hvidtfeldt, viceformand i L&F. Foto: Frank Andersen.

og ynglepladser. De to organisationer går derfor nu sammen for at skabe ny viden, så bl.a. landmændene kan tilrettelægge deres drift, så den også kan tilgodes vibens behov.

»Landmændene vil gerne gøre en indsats for at hjælpe viben på vej, men vi mangler viden om, hvad den enkelte landmand kan gøre af kon-

krete tiltag på sin bedrift,« siger Lars Hvidtfeldt, der er viceformand i Landbrug & Fødevarer.

Derfor forener de to organisationer nu kræfterne for at få sat indsamling af viden herunder forskning i gang, som skal fremskaffe den nødvendige viden til at knække den kedelige kurve for viben som en klassisk dansk markfugl.

»Vi vil sammen forsøge at rejse finansiering til et forskningsprojekt, som gerne skal munde ud i nye metoder og værktøjer, som gør landmændene i stand til på en enkel måde at give viben nogle fristeder i forbindelse med de dyrkede arealer,« siger Egon Østergaard, der glæder sig over, at der er fælles fodslag med landbruget om at gøre en indsats.

»Vi er også utroligt glade for, at vi kan samarbejde med ornitologerne om denne sag. Jeg glæder mig til at komme i gang med det fælles konkrete arbejde, når finansieringen er på plads,« siger Lars Hvidtfeldt.

»Derfor forener de to organisationer nu kræfterne for at få sat indsamling af viden herunder forskning i gang, som skal fremskaffe den nødvendige viden til at knække den kedelige kurve for Viben som en klassisk dansk markfugl!«

Det kan dog undre, at argumentet for ikke straks at komme i gang er, at man mangler viden. Dels har jeg i al beskedenhed serveret fremgangsmåden på et sølv-

Udklippet til venstre er fra Landbrugsavisen, den 30. marts 2017.

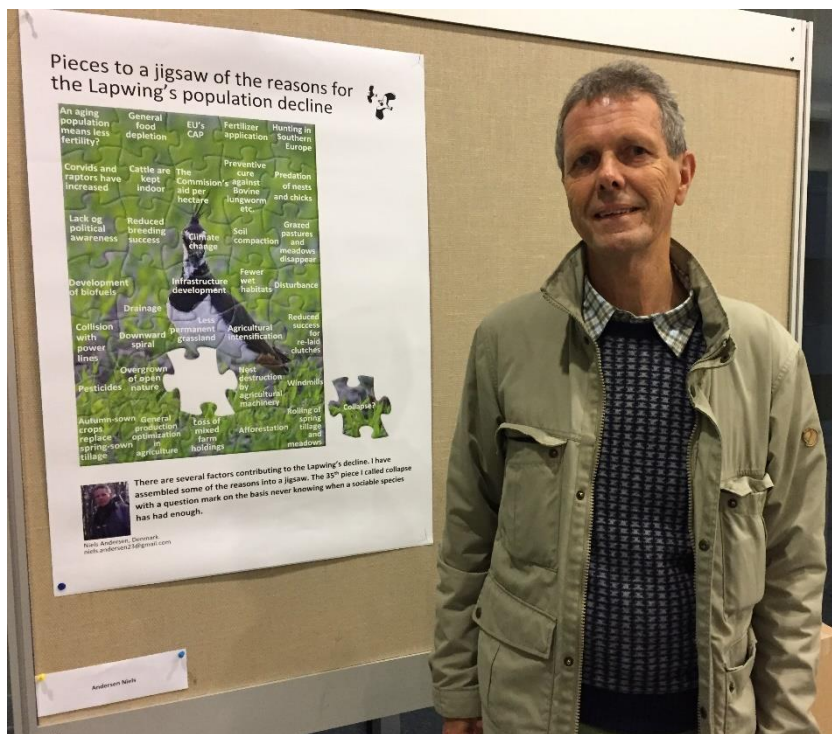
fad i min snart 3 år gamle **Manual til flere Viber på markerne**, en operationel gennemgang af virkemidler, der kan forbedre forholdene for Viberne i landbrugslandet, dels er Viben generelt set både i Danmark og i Europa en af de fugle, vi ved allermost om. Var man i tvivl, kom det med al ønskelig tydelighed frem på International Wader Study Group Annual Conference i Prag i september, hvor en hel dag var helliget *Ecology and conservation of Northern Lapwings*.

IWSG er en slags forening af vadefugleforskende videnskabsmænd, deres studerende samt entusiastiske amatører, man udgiver det ansete *Wader Study* tidsskrift med al ny relevant viden, herunder også om Viben. Den tematiske workshopdag i Prag havde følgende indhold: *Lapwing populations like those of other waders breeding on wet grasslands are declining throughout Europe. In contrast to other "meadow birds" Northern Lapwings frequently breed on arable land in many European regions. Lapwings are often used as flagship species for the biodiversity on farmland.*

There have been many approaches to halt the decline of Lapwings and there are local success stories. The aim of the

workshop is to exchange experience in Lapwing protection and to think about measures to improve Lapwing population on a larger scale. After two plenary lectures, the first part of the Northern Lapwing workshop will consist of a review of relevant features of the population ecology of Lapwings. In the second part we will focus on conservation of Northern Lapwings both within reserves and in the wider countryside. The third part of the workshop will be a discussion on which measures can realistically be implemented in the next future. The workshop hopefully will be the first step towards something like a "Handbook of Lapwing Protection" (working title) where the practical (and political) experiences in protection of Northern Lapwings will be compiled.

Denne "Handbook of Lapwing Protection" er altså nu i støbeskeen og der vil blive arbejdet på flere fronter, så der både bliver en elektronisk udgave med talrige links til undersøgelser, der netop vil dokumentere Vibens skæbne og underbygge den forskningsmæssige baggrund for de nødvendige virkemidler, som Lars Hvidtfeldt fra L&F efterlyser, der vil også blive en trykt udgave på flere sprog med case studies og anvisninger. Jeg er sammen med 12 andre Vibefolk tilknyttet den arbejdsgruppe, der over det næste års tid på højtryk vil sørge for rammer og "skabe den ny viden, så bl.a. landmændene kan tilrette deres drift, så den også kan tilgodese Vibens behov", som det hed i Landbrugsavisens artikel ovenfor. Landmændene må som Vibeværter nødvendigvis lade Vibeværn blive en del af erhvervets tankegodt. Det ville klæde landbruget at gå helhjertet ind i kampen, og ikke kun skyde problemerne til hjørne eller benægte ansvaret, sådan som det er sædvane, hvor disse 4 faste trin normalt følges: 1) Tilbagegangen betvivles, 2) Erhvervets ansvar afvises,

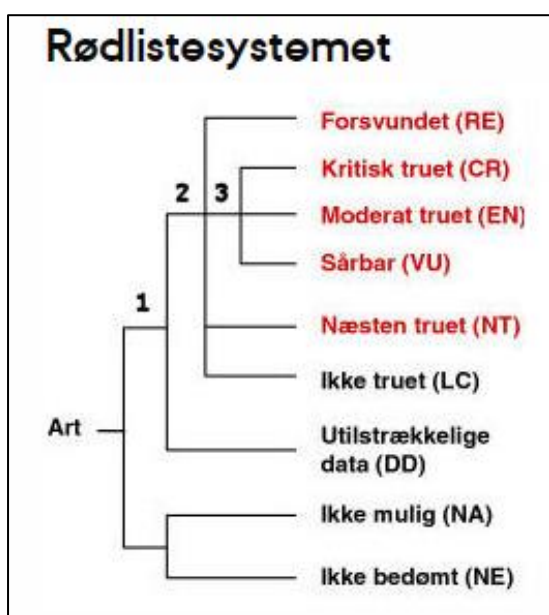

I Prag præsenterede jeg min poster over årsagerne til Vibens tilbagegang. Her kan man overskue en kompliceret problemstilling med et enkelt blik og se, at enkeltårsagerne ikke kan isoleres, men hænger sammen. På side 22 er puslespillet bearbejdet til dansk.

3) Ansvaret erkendes, men der kan ikke reageres og så endelig 4) Der kan mod fuld kompensation modstræbende anbefales velafprøvede initiativer.

Men hvorfor kan Vibevarnsinitiativerne ikke også opstå i landbrugets midte, for så var chancen for deres fremme langt større. Hvorfor tænker landmanden ikke på fuglene som ”mine Viber, dem vil jeg gerne gøre noget godt for”. Jeg har tidligere i mine appeller overfor den enkelte landmand om at hjælpe Viberne brugt formuleringen, ”for hvor skal dine børnebørn ellers opleve Viben, hvis den ikke længere bor på din mark?” Det er vigtigt at få Vibevarnsfronten bragt indenfor i erhvervet, som aldrig har haft bedre muligheder for at yde en afgørende hjælpende hånd.

Opfordring til Danmarks Rødliste

Ved 1 er arten bedømt, ved 2 er der tilstrækkelige data og ved 3 er arten **truet**. Det ses, at det netop er mellem betegnelserne ikke truet og næsten truet, at skillelinjen bliver relevant og rød.

Min 2016-udgave af ”Vibeforår i landbrugslandet” indeholdt et udførligt og underbygget kapitel om, at Viben må på den røde liste i Danmark.

Dette budskab er ikke blevet mindre aktuelt siden da. Tværtimod. Viben er en af blot 13 i Danmark forekommende arter, der er på den globale rødliste med betegnelsen **NT** (Near Threatened=næsten truet). 2016-opdateringen af den globale rødliste var specielt krævende, og førte til en vurdering af hver eneste fuglearter i verden, hvor mange arter enten tog et trin ned ad trusselniveauet, eller opad, som det var tilfældet for Vibens vedkommende. Også på den europæiske røde liste finder vi Viben, blot et trin endnu nærmere afgrunden, se oversigten til venstre, med betegnelsen **VU** (Vulnerable=sårbar). Denne betegnelse har vores nærmeste naboer nu også placeret Viben under. Derfor kan det undre, at vi i Danmark stadig er ubekymret over tilbagegangen og ikke har set skriften på væggen. Den forældede betegnelse (bedømmelsen er fra 2004) i Danmark er fortsat LC (Least Concern=ikke truet) står altså stadig ved magt.

Det kunne måske blot være en strid om kejserens skæg, hvorvidt vi anvender den ene eller den anden betegnelse, men den ubekymrede LC-placering er udenfor den røde liste og med til at fastholde arten i en situation uden initiativer for yderligere beskyttelse. En rødlisteplacering, vil oftest blive fulgt op af initiativer og handleplaner, der forsøger at hjælpe den pågældende art på fode igen.

Der er i Danmark udarbejdet forvaltningsplaner for 38 rødlistede arter: Ud af 1.526 kritisk truede, moderat truede og sårbare arter på Den danske Rødliste, er der på nationalt niveau udarbejdet forvaltningsplaner for 26 arter af pattedyr (birkemus, bæver, gråsæl, hare, hasselmus, marsvin, odder, spættet sæl, ulv samt 17 arter af flagermus), otte fuglearter (Agerhøne, Brushane, Engryle, Engsnarre, Kortnæbbet Gås, Rød Glente, Skarv og Stor Kobbersnepe), to fiskearter (laks og snæbel), en insektart (hedepletvinge) og en planteart (gul stenbræk). Det svarer 2,5 % af de truede og sårbare arter i Danmark.

Med Vibens status LC (ikke truet) mangler artens nødlidende situation generel opmærksomhed i fuld skala fra myndighedernes side, så ikke kun spredte og lokale initiativer i en ukoordineret indsats er resultatet. Min opfordring skal derfor være at få anbragt Viben på den danske røde liste, indse sagens alvor og få opstillet en handleplan/forvaltningsplan for tiltag, der kan forbedre situationen. Det vil kunne hjælpe os til at få landbruget med på opgaven og bane vejen for at vi kan leve op til vores internationale ansvar.

Oprør fra marken

På den måde fik jeg taget hul på de uomgængelige naturpolitiske initiativer, der må sættes i værk, hvis ikke det naturlige dyre- og planteliv i vores landbrugsland skal lide døden, **vi har brug for et oprør fra marken**, og som det ses af nedenstående illustrative tegning, kan Viben som flagskibsart sættes i spidsen for dette oprør, dens skæbne har alle forudsætningerne.

Den europæiske landbrugspolitik skal revideres, skrev DOF's nyhedsbrev mandag den 6. februar 2017.

"DOF vil i processen holde nærkontakt til dansk landbrug for at strømline forslagene til noget spiseligt også for landmændene, som jo til syvende og sidst er dem, der skal passe på landbrugslandets fugle".

Illustration: Dagmar Cohnen.

Jeg citerede på side 7 Danmarks Statistiks Nyhedsbrev nr. 302 fra den 19. juli 2017 over landbrugets afgrødefordeling og arealanvendelse. Heri omtales også erhvervets produktivetsforbedring over år. Mens de danske landmænd i 1920 høstede 1,8 tons pr. ha, er produktiviteten i landbruget siden da mere end tredoblet, så landmændene i 2016 høstede 6,2 tons pr. ha.

Dette tal får liv og håndgribelighed gennem en øvelse, jeg for sjov gjorde i sommer, da høsten nærmede sig. Med melodien og teksten til Jeppe Aakjærs dejlige digt "Havren" fra 1916 i øregangen, hvor de to åbningslinjer er "Jeg er Havren, Jeg har Bjælder paa, mer end tyve, tror jeg, paa hvert Straa", gik jeg i gang med at tælle havrebjælder på hvert strå. De tyve fold var i mellemtiden blevet til mer' end 50!

Produktivetsfremgangen anskueliggjort, men også et strålende eksempel på, at denne **produktionsfremgang har kostet på biodiversiteten**. I tredje oprindelige strofe åbnes med: *Viben fløj om Brak og Pløjemand*, og herudover nævnes i digtet *Lærkens Triller, Lærkesang og Rylefløjt*. Tænk, om bare en brøkdelt at denne produktionsfremgang blev vekslet til naturhensyn! Udviklingen for bondelandets fugle og natur er udførligt dokumenteret og videregivet i mit afsnit på side 16-17 om, at vi har mistet næsten 3 mio. fugle i landbrugslandet over de seneste 40 år. Vi er internationalt forpligtet på at stoppe tilbagegangen af biodiversiteten i landbrugslandet, ja helst styrke den.

Publikationen [Landbrugsregnskaber i 100 år 1916-2015](#) tegner et billede af dansk landbrugs historie - først og fremmest landbrugets økonomiske historie.

Artstilbagegang ser eller hører man ikke, den må dokumenteres. Dokumentation har gennem mine undersørgelsesår været en del af min motivation. Den produktivitetsfremgang vi har set, har påvirket både antallet af arter og arternes antal negativt. Og hvad kan vi så lære af det? At det er et spørgsmål om vilje og bevillinger, hvis vi skal redde Viben. Det koster os altså noget, ellers koster det os Viben.

Landbruget kan ikke i længden holde til, at 20.000 rådyrkid omkommer eller lemlæstes under græsslåningen hvert år, dette bragt på banen af jægerne i juni. Eller at måske 98 % af Viberne får deres yngel ødelagt under markarbejdet, som jeg selv fik landmandens profeti for. Hvor længe vil samfundet stiltiende acceptere disse forhold, førend man stiller krav om mere og bedre natur for de 10.198.600.000 kr., som var landbrugets statsstøtte i 2016? Erhvervet må udøves **sammen med naturen, ikke imod**.

For Vibens vedkommende, har nedenfor jeg søgt at anskueliggøre nogle af årsagerne til det triste faktum, at tre ud af fire Viber er forsvundet i de sidste fire årtier ved at fremstille det som et puslespil, hvor den svære problematik kan overskues med blot et blik.

Brikker til puslespillet over Vibens tilbagegang. Jeg har kaldt den 35. brik for "kollaps?" ud fra det forhold, at man aldrig ved, hvornår en social fugl som Viben har fået nok. Tænk fx på Vandreduens skæbne. Puslespillet er lavet på en baggrund af Erik Thomsens foto fra side 5.

De andre fugles hyppighed og udbredelse

114 observationsdage, 9 markblokke, iagttagelser fra 37 faste punkter, i alt **108 forskellige fuglearter** i et antal på **42569**, sådan var 2017. Tallet afspejler fuglenes talmæssige hyppighed, mens **12828** observationer tilsvarende viser, hvor udbredte arterne har været. Et stort antal overflyvende gæs på enkelte dage tæller med på talhyppigheden, mens de daglige observationer i hver markblok

De mange iagttagelser fra de 9 markblokke er i felten nedfældet i disse 5 notesbøger. Senere skrives de ind på computeren og bearbejdes så de næste siders tabeller kan udarbejdes og give overblik.

af fx Sanglærke, viser udbredelsen ud over hele området. I forhold til sidste år kan tallene umiddelbart sammenlignes, idet både indsats og undersøgelsesområde er identisk. **Årets samlede antal af fugle på 42.569 ligger 17 % under sidste års antal på 49.883 fugle. Antallet af observationer er derimod næsten uændret, dog med omvendt fortegn, nemlig med 1,6 % flere med 12.828 i 2017 overfor 12.623 i 2016.**

Tablet over antallet af individer af de enkelte arter i månederne marts til og med juni i 2017 og 2016 for sammenligningens skyld. Tabellen giver et billede af hvilke arter, der sammenlagt ses i størst antal. Her brager de arter igennem, der har en udpræget flokadfærd. Landbrugsfuglene er markeret med kursiv. Fire pattedyr er listet til sidst.

Art/Underart	2017	2016
<i>Råge</i>	4533	4118
Hættemåge	3745	7949
Stormmåge	3646	2887
Ringdue	3192	1933
Grågås	2983	4249
Blisgås	2550	741
Bramgås	2060	3479
<i>Sanglærke</i>	1594	1756
Allike	1333	1276
Gråspurv	1223	1057
<i>Skovspurv</i>	1216	1482
Sølvmåge	1185	1042
Solsort	1137	865
<i>Gråkrage</i>	1013	861
Stær	990	1774
<i>Landsvale</i>	960	854
<i>Vibe</i>	870	1862
Bogfinke	820	619
<i>Tornsanger</i>	595	498
Bysvale	558	469
<i>Gulspurv</i>	501	617
Gråand	449	1036
Grønirisk	413	332
Fasan	401	477
Musvit	400	358
Munk	356	283
<i>Hvid Vipstjert</i>	295	356
Husskade	280	250
Knortegås	250	
Gransanger	227	303
Blishøne	192	999
<i>Tornirisk</i>	192	80
<i>Vindrossel</i>		166
Sangdrossel	153	80

<i>Engpiber</i>	149	142
Gærdesmutte	146	345
Blåmejse	139	239
Mursejler	133	53
Rødstjert	122	95
Gravand	102	153
<i>Stillits</i>	100	60
Musvåge	86	67
<i>Gærdesanger</i>	83	153
<i>Taffeland</i>		77
Canadagås	70	350
Havesanger	69	25
Sangsvane	67	7
Lille Lappedykker	64	190
Fiskehejre	52	54
Krikand	52	569
Stor Flagspætte	49	56
Husrødstjert	42	27
Gulbug	41	25
Skarv	40	43
Jernspurv	36	99
Grønspætte	32	1
Grønsiken	30	30
Atlingand	28	
Grønbenet Rørhøne	27	26
Rørhøg	25	65
Dompap	25	11
<i>Tårnfalk</i>	24	7
Løvsanger	24	47
Kærsanger	21	22
Rødhals	20	53
<i>Agerhøne</i>		19
Sumpmejse	19	9
Kvækerfinke	19	33
Knarand	18	74

<i>Digesvale</i>		18
Ravn	18	9
<i>Stenpikker</i>	16	7
Strandskade	13	14
Knopsvane	11	150
Svaleklire	9	9
<i>Gråstr. Lappedykker</i>		6
Spætmejse	7	27
<i>Sortkrage</i>	7	14
Havørn	6	5
Sildemåge	6	7
Skovskade	6	5
Troldand	5	322
Hvepsevåge	5	2
Skeand	4	2
Hvidklire	4	
Svartbag	4	7
Gøg	4	35
<i>Tinksmed</i>		3
<i>Bynkefugl</i>		3
<i>Kortt. Træløber</i>		3
Halemejse	3	2
<i>Pibeand</i>		2
<i>Blå Kærhøg</i>		2
Spurvehøg	2	12
Vagtel	2	
Lille Præstekrave	2	5
Fjordterne	2	
Nattergal	2	1
Sortmejse	2	2
Kernebider	2	
Rørspurv	2	8
Rød Glente	1	8
<i>Duehøg</i>		1
<i>Dværgfalk</i>		1

Hjejle	1	1
Brushane		1
Rødben		1
Sortklire		1
Dobbeltbekkasin	1	41
Huldue	1	1

Tyrkerdue	1	4
Mosehornugle		1
Skovhornugle	1	
Sjagger	1	222
Misteldrossel		1
Ringdrossel	1	1

Rørsanger	1	2
Topmejse	1	
Hare	329	520
Rådyr	95	33
Kat	38	26
Ræv	10	1

Ser man på udbredelsen af arterne, så kommer både Tornsanger og Gulspurv ind blandt de 10 mest almindelige fugle på mine ture og i landbrugslandet generelt. Fotos: Poul Brugs Rasmussen.

Ser man på fuglenes udbredelse, så må antallet af observationer for de enkelte arter anskueliggøre dette. Mange arter udviser forbavsende stabile tal, men hvor der er store udsving, kan der sikkert være tale om generelle tendenser, der sikkert vil kunne genfindes i indekstal, når disse bliver udarbejdet for 2017.

Tabel over observationer i de 9 markblokke i 2017 og 2016 fra 1. marts til og med 30. juni. Giver et billede af arternes udbredelse i landbrugslandet. Landbrugsarter i kursiv. Sidst i tabellen de fire undersøgte pattedyrarter.

Art/Underart	2017	2016
<i>Råge</i>	843	669
Ringdue	777	746
<i>Sanglærke</i>	766	768
Solsort	686	564
Bogfinke	632	484
<i>Gråkrage</i>	481	481
<i>Skovspurv</i>	453	409
Gråspurv	441	299
<i>Gulspurv</i>	425	496
<i>Tornsanger</i>	372	355
Stormmåge	371	260
Hættemåge	349	289
Munk	320	252

Allike	320	280
<i>Landsvale</i>	318	292
Fasan	313	356
Musvit	313	276
Grønirisk	289	265
Grågås	272	306
<i>Vibe</i>	268	333
Stær	264	203
Sølvmåge	244	258
Gråand	235	288
Husskade	218	179
Gransanger	213	290
<i>Hvid Vipstjert</i>	212	203
Bysvale	178	155

Sangdrossel	147	73
Blishøne	145	200
Gærdesmutte	145	319
<i>Engpiber</i>	120	121
Rødstjert	119	93
Blåmejse	113	189
<i>Gærdesanger</i>	81	149
<i>Tornirisk</i>	80	37
Musvåge	76	62
Havesanger	68	25
Gravand	59	93
<i>Stillits</i>	59	40
Fiskehejre	49	51
Stor Flagspætte	48	50

Lille Lappedykker	43	107
Gulbug	41	25
Jernspurv	36	97
Husrødstjert	33	25
Blisgås	32	15
Taffeland		32
Grønspætte	32	1
Skarv	28	22
Mursejler	27	15
Rørhøg	24	49
<i>Tårnfalk</i>	24	7
Løvsanger	24	47
Krikand	23	62
Grønbenet Rørhøne	22	19
Sangsvane	21	2
Bramgås	20	15
Rødhals	20	52
Kærsanger	19	19
Sumpmejse	18	9
Ravn	16	8
Dompap	15	7
Knarand	14	37
Atlingand	14	
Grønsisken	14	12
<i>Stenpikker</i>	12	6
<i>Agerhøne</i>		10
Kvækerfinke	10	3

Svaleklire	9	6
Strandskade	7	12
Spætmejse	7	23
<i>Sortkrage</i>	7	14
Gråstr. Lappedykker		6
Knopsvane	6	77
Digesvale		5
Havørn	4	5
Hvidklire	4	
Sildemåge	4	4
Svartbag	4	4
Gøg	4	33
Troldand	3	86
Hvepsevåge	3	2
Tinksmed		3
Skovskade	3	4
<i>Bynkefugl</i>		3
Vindrossel		3
Canadagås	2	2
Pibeand		2
Blå Kærhøg		2
Spurvehøg	2	12
Vagtel	2	
Nattergal	2	1
Korttået Træløber		2
Halemejse	2	2
Rørspurv	2	8

Knortegås	1	
Skeand	1	2
Rød Glente	1	8
Duehøg		1
Dværgfalk		1
Lille Præstekrave	1	4
Hjejle	1	1
<i>Dobbeltbekkasin</i>	1	12
Rødben		1
Sortklire		1
Brushane		1
Mosehornugle		1
Huldue	1	1
Tyrkerdue	1	4
Skovhornugle	1	
<i>Sjagger</i>	1	9
Ringdrossel	1	1
Misteldrossel		1
Rørsanger	1	2
Topmejse	1	
Sortmejse	1	1
Kernebider	1	
Hare	174	241
Rådyr	50	23
Kat	35	24
Ræv	10	1

Jeg har på mine ture været optaget af at sætte så nøjagtige tal på fuglenes forekomst og har gjort mig umage med at tilvejebringe så præcise angivelser som muligt for alle arter. Det ses af begge ovenstående tabeller, at næsten alle arter med levevis i vand, er gået tilbage i dette års tørre forår sammenlignet med sidste års våde forhold. Der er også interessante sammenligninger at foretage, når talen er om forholdet mellem Skovspurv og Gråspurv, Landsvale og Bysvale samt Gransanger og Løvsanger. Talsammenligninger mellem 2016 og 2017 er velegnede til at bekræfte de fornemmelser, man kan have haft undervejs derude i felten. For første år, har jeg slet ikke set Agerhøne, en af bondelandets karakteristiske fuglearter.

Post scriptum

Tak til følgende for hjælp m.m. i Vibeåret 2017: Ole Thorup, Kurt Due Johansen, Rickie Juul Nielsen, Arne Bruun, Christian greve Ahlefeldt Laurvig-Lehn, Niels Morten Petersen og Karen Østergaard samt fotograferne Erik Thomsen, Poul Brugs Rasmussen og Carsten Friager.

Til sidst vil jeg gentage det skema, jeg udarbejdede til sidste års rapport, nemlig ud fra givne tal og beregninger at give et bud på Vibebestandens aftagen over det sidste århundrede. Jeg har brugt tilgængelige tal og beretninger og ekstrapoleret disse op, så de kunne gælde for hele Danmark. Tallene viser, at **vi i dag blot har 2 % tilbage af de Viber, vi havde for små 100 år siden**. Kilderne er angivet og kan efterspores i litteraturlisten, der bringes til allersidst.

Tabellen giver et ædrueligt forsøg på at talsætte den danske Vibebestand gennem de seneste ca. 100 år. Poul Hald-Mortensens tal er beregnet ud fra to parametre i forhold til Danmarks areal henholdsvis landbrugsareal. Mine egne tal nederst er beregnet på baggrund af mine optællinger vest for Svendborg ud fra et gennemsnitstal for årene 2011-17 og skaleret op.

År	Kilde	Par/ha	Ha	Vibepar	Omregnet til Danmark
1922-1926	V. Holstein	0,5	1.200	600	1.325.000
1930-1950	J. Steensberg	0,4	3.270.000		1.000.000-1.308.000
1950	P. Hald-Mortensen	0,5	860.000		430.000-500.000
1976	Punkttællingerne				100.000
1979	K. M. Olsen 1992				68.000
1987-1988	K. M. Olsen 1992				30.000-50.000
1995-2000	O. Thorup 2006				30.000-45.000
2011	BirdLife/DOF		2.650.000		20.000
2011-2017	N. Andersen	0,01	1.250	Gns. 11	23.425

Kilder og supplerende læsning

Andersen, N. 2016: Jo vådere, jo Vibere... Opdatering 2016 af Vibeforår i landbrugslandet.

http://www.doffyn.dk/upload/file/Jo_vydere_jo_Vibere_Opdatering_2016_py_Vibeforyr_i_landbrugslandet.pdf

Andersen, N. 2015: Et lille lys i mørket. Opdatering 2015 af Vibeforår landbrugslandet.

http://pub.dof.dk/dof/Rapport/Et_lille_lys_i.pdf

Andersen, N. 2014: Vibe-alarm! Webpublikation, tilgængelig her på DOF-Fyns hjemmeside.

<http://www.doffyn.dk/pages/newsshow.php?id=196>

Andersen, N. 2013: Vibeforår i landbrugslandet. Opdatering 2013.

http://www.doffyn.dk/upload/file/Vibeforr_i_landbrugslandet_opdatering_2013.pdf

Andersen, N. 2012: Vibeforår i landbrugslandet, opdatering 2012.

<http://www.doffyn.dk/upload/file/Vibefor%C3%A5r%20i%20landbrugslandet%20,%20opdatering%202012.pdf>

Andersen, N. 2011: Vibeforår i landbrugslandet. <http://www.sydfynsnatur.dk/downloads/vibeprojekt2011.pdf>

Andersen, N. 2012: Vibeforår i landbrugslandet. Pandion 11.05.2012. <http://pandion.dof.dk/artikel/vibeforår-i-landbrugslandet-0>

Den danske rødliste / Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur (B-FDC). - Danmarks Miljøundersøgelser, [2004]-. Findes på: <http://redlist.dmu.dk>

Den globale røde liste for Viben: <http://www.iucnredlist.org/details/22693949/0>

EUROPEAN BIRDS OF CONSERVATION CONCERN. Populations, trends and national responsibilities. COMPILED BY ANNA STANEVA AND IAN BURFIELD. BirdLife International. 2017.

http://www.birdlife.org/sites/default/files/attachments/European%20Birds%20of%20Conservation%20Concern_Low.pdf

EUROPEAN UNION MANAGEMENT PLAN 2009-2011. Technical Report - 2009 – 033. LAPWING Vanellus vanellus

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/Lapwing%20EU_MP.pdf

Grell, Michael: Det åbne land, Gyldendal 2007. Red. Kaj Sand-Jensen i serien Naturen i Danmark. Kapitel 13: Fugle.

Grell, Michael: Fuglenes Danmark. Dansk Ornitologisk Forening 1998.

Heilmann, G. og A.L.V. Manniche. Danmarks Fugleliv, Bind 2. Gyldendal 1929

Hald-Mortensen, Poul: Status over Danmarks ynglefugle, i Status over den danske Dyreverden - Symposium ved Københavns Universitet 26-28. november 1971.

Holstein, V. Fuglelivet paa Einsidelsborg Gods. lagttagelser fra 1922 til 1925. Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift. 20. årgang. 1926.

Jægere vil bremse 20.000 rådyr-drab. 5. juni 2017. <http://www.dr.dk/nyheder/regionale/syd/jaegere-vil-bremse-20000-raadyr-drab>

Landbrugets statsstøtte i 2016 er gjort op: De får 10.198.600.000 kroner. Politiken 17. marts 2016. <http://politiken.dk/indland/politik/art5615412/Landbrugets-statsst%C3%B8tte-i-2016-er-gjort-op-De-f%C3%A5r-10.198.600.000-kroner>

Landbrugsavisen, 30. marts 2017: Sammen om at styrke viben. <http://landbrugsavisen.dk/sammen-om-styrke-viben>

Landbrugsregnskaber i 100 år 1916-2015. <http://www.dst.dk/da/Statistik/Publikationer/VisPub?cid=28376>

Nielsen, H.H. 2016. Ynglefugle i Vejlerne 2014. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 42 s. - Teknisk rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 83 <http://dce2.au.dk/pub/TR83.pdf>

Nu er kvælstofprognosen offentliggjort. Landbrugs- og Fiskeristyrelsen. 14. marts 2017. <http://lbst.dk/nyheder-og-presse/nyheder/nyhed/nyhed/nu-er-kvaelstofprognosen-offentliggjort-1/>

Nyborg, Toke F: Den europæiske landbrugspolitik skal revideres. DOF's nyhedsbrev den 6. februar 2017. http://www.dof.dk/om-dof/nyheder?nyhed_id=1530

Nyt fra Danmarks Statistik. 19. juli 2017. - Nr. 302. <http://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=24323>

Olsen, Klaus Malling. 1992. Danmarks Fugle –en oversigt. Dansk Ornithologisk Forening. 1992.

Steensberg, J. O. Om Viben- DOF's logofugl. En landmands erindringer. Panurus nr. 2. 2016.

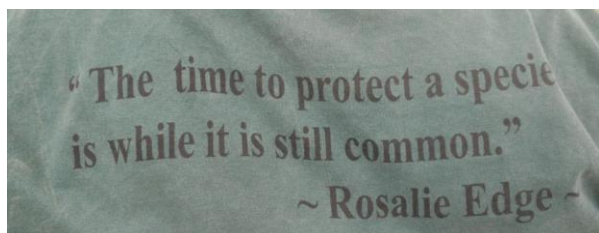
Sådan ligger landet 2016... Tal om naturen 2016. Danmarks Naturfredningsforening. <http://www.dn.dk/om-os/publikationer/sadan-ligger-landet/>

Thomassen, Helle: Trekløver løfter ploven, skaber pletter til Viber og Lærker. Teknik & Miljø. Nr.05/Maj 2017/Årgang 117. <http://www.ktc.dk/artikel/trekloever-skaber-pletter-til-viber-og-laerker>

Thorup, Ole (comp.) 2006: Breeding Waders in Europe 2000. International Wader Studies 14. International Wader Study Group, UK.

Why is the Red List so important? BirdLife International. 7 Dec. 2016. <http://www.birdlife.org/worldwide/news/why-red-list-so-important>

Aakjær, Jeppe: Rugens Sange. 13. Udgave. Gyldendal 1954.

Denne trøjetekst kunne passende være motivationen for at gøre noget ved Vibens situation, nu! Foto: DOF. Fra IUCN's factsheet: The global population is estimated to number c. 5,600,000-10,500,000 individuals (Wetlands International 2012). The European population is estimated at 1,590,000-2,580,000 pairs, which equates to 3,190,000-5,170,000 mature individuals (BirdLife International 2015). In Europe and the EU27 the population size is estimated to be decreasing by 30-49% in 27 years (three generations).